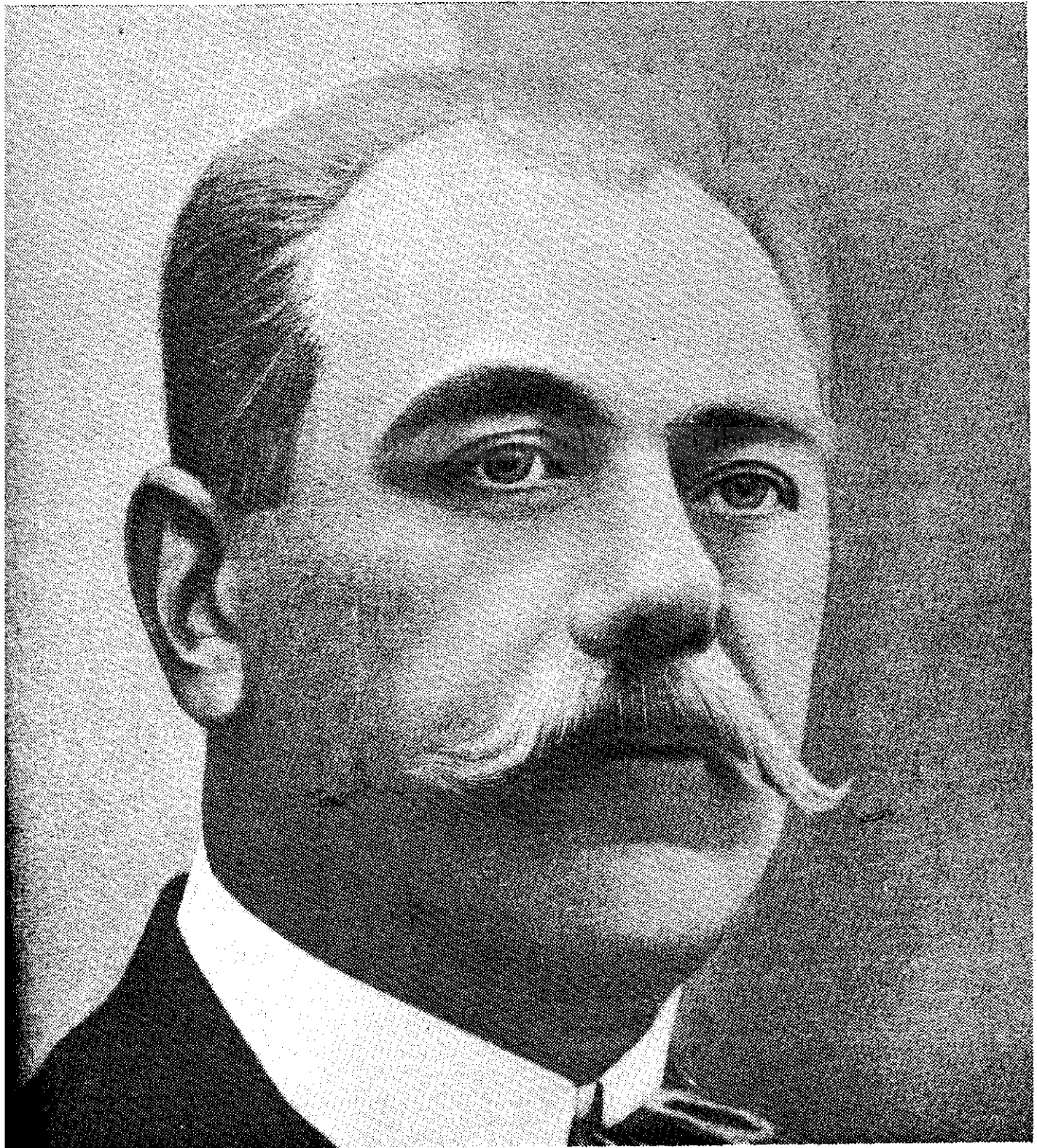

Universul Interior

Anul XLIV Nr. 34

19 August 1928

5 Lei

NICULAE FILIPESCU

C t i t o r i i

NICOLAE FILIPESCU

Nu fac istoricul activității lui politice. Nu-i urmăresc sbucimul așa de personal, de dârz, de turburătoare emoție în luptele politice. Ar fi și o cutezanță și o aventurare, după fraza sculpturală a lui Delavrancea.

„Dacă veți face o secțiune ideală în

Nicolae Filipescu (copil)

lung sau în ermezișul țării, nu puteți tăia nimic în cuprinsul neamului românesc, fără să se producă o comoșune creoleană în cel mai bine zidit dintre toți românii vremurilor noastre, Nicolae Filipescu”.

Dar în năzuința noastră, aici, de a înfățișa figurile mari ale românismului, mă voi sili să înfățișez pe Nicolae Filipescu, într'un cadru determinat de lectura discursurilor lui politice.

Dacă lumea noastră politică ar citi discursurile înaintașilor. Dacă ar citi. Fără îndolală, că ar fi alt aspect moral.

Dacă în revărsarea verbală actuală, de făgădueli, amenințări, insulte, bravări și angajamente, s'ar arunca din când în când măcar, câte un capitol din cuvântările înaintașilor, ar fi imposibil să nu se simtă o fluturare de jenă. Ce deosebire între fraza literară a omului politic de altă dată și semeția gălăgioasă de azi! Ce greutate în cugetarea plină de știință, de informație, de convingere și de credință, de altă dată. Ce adâncă, ce fecundă, ce susținută preocupare de problema morală. Ce grijă de valoarea cuvântului. Ce energie în cuvânt. Ce prestigiu în desfășurarea artistică a cuvântărilor. Atunci nu se pune chestiunea, trăia impresionantă imbinarea artei cu oratoria politică. Violenta însăși era de-

centă; îndârjirea era dramatică; tonul agresiv nu era jignitor.

Vibra fraza de energie.

Tresălta convingerea.

Se desfășura în valuri entuziasmul.

Călăuzea hotărâtor idealul.

Citind discursurile lui Nicolae Filipescu, mi-l înfățișez, ca pe-un fanatic al datoriei, ca pe un viteaz comandant al convingerii și ca pe un foarte fericit înzestrat cu talent oratoric, — cu acel talent care impune prin sinceritate și birue prin credință. Tăria morală, fermitatea convingerii, unitatea credinței, profunda dragoste de țară au fost temeiurile inspirațiilor lui, determinantele cugetării lui, cuvântărilor lui, faptelor lui.

De aceea, el susținea dârz, ca în orice campanie, demnitătea să fie pregnantă.

El făcea parte din acea glorioasă cate-

...deputat de Brăila

gorie de luptători, cari nu pricepeau întemeierea statului, pe tăgăda trecutului, ci așezat temeinic pe monarhie și proprietate.

Și-a fost deplină armonie între vorbă și faptă la el. Cu mulți ani înainte de 1907, (trista epocă a turburărilor agrare), proprietarul Nicolae Filipescu și-a arădat moșia țărănilor, înlăturând posibilitățile de câștig mare dela arendași. — profesionisți ai exploatării muncii țărănești.

Iar ca ministru de războiu, Filipescu a lucrat cu râvnă și cu eroism pentru armată, pentru pregătirea ei destoinică.

Dealtfel Nicolae Filipescu avea înfățișarea unui strălucit militar. Și ca disci-

plină, și ca neînfricat patriotism și ca entuziasm. Era în sufletul lui, moștenirea vitejilor boeri, cari una știau: lealitate și bărbăție întru apărarea țării, Nicolae Filipescu deși copil de 15 ani, la 1877, ceruse să ia parte la războiu.

Simțământul acesta patriotic, imbia de mistică prestigiului trecutului și de gloria înaintașilor, a călăuzit pe Filipescu la alcătuirea legilor militare pentru sporirea cadrelor, selecționarea comandanților, procurarea armamentului și la crearea „cuibului șoimilor”, cum s'a zis liceului militar dela Mănăstirea Dealului.

Și ca primar al Capitalei, activitatea lui Filipescu a fost așa de gospodărească: a adus apă, a mărșăluit raza orașului.

Dar vitejia lui Filipescu dinaintea intrării în războiu!

Cuvântul lui răbufnia ca o furtună. Chemarea lui răsuna ca o goarnă. În demnul lui proclama imperativul național. Unirea tuturor românilor era crezul, era năzuința, era rostul vieții lui morale.

Și n'a avut norocul s'o vadă.

Dar după puterea credinței lui, după vânătoarea nădejdi, din ceasul când el și Take Ionescu au pornit cu o ceată de luptători la ofensivă, nu mai era îndolală că se va împlini chemarea: încoronarea regelui la Alba Iulia.

Filipescu a fost dintre oamenii politici, ca și Take Ionescu, cari au știut să facă zăraristică, să valorifice presa și să înalțe prestigiul scrisului zilnic. „Epoca”, întemeiată de el, a fost ziarul, care a elaborat idei fecunde și-a lămurit importanța elitei intelectuale.

Cât de pasionat a fost Filipescu de politică, cu câtă patimă se arunca în vârtejul cel mai puternic al luptelor, el a fost totuși unul dintre acei rari oameni politici, cari nu numai că citea, citea perios, dar studia profund. Expunerea de motive la proiectul de lege al breslelor e un impresionant studiu istoric asupra organizării meseriilor în România; iar în discursurile lui, impune profuziunea de informații și în materie agrară și economică și financiară.

Dacă politica provoacă și clocot de pasiuni și aprecieri nedrepte și sbucimări inoportune, Filipescu în discursurile lui și vehemente și academice — cele dela cercurile de studii ale partidului din care făcea parte, — a stăruit cu căldură să lămurească doctrina conservatoare, să împletească elementele componentelor evoluționismului național pe fondul tradiției, datinei și specificului românesc.

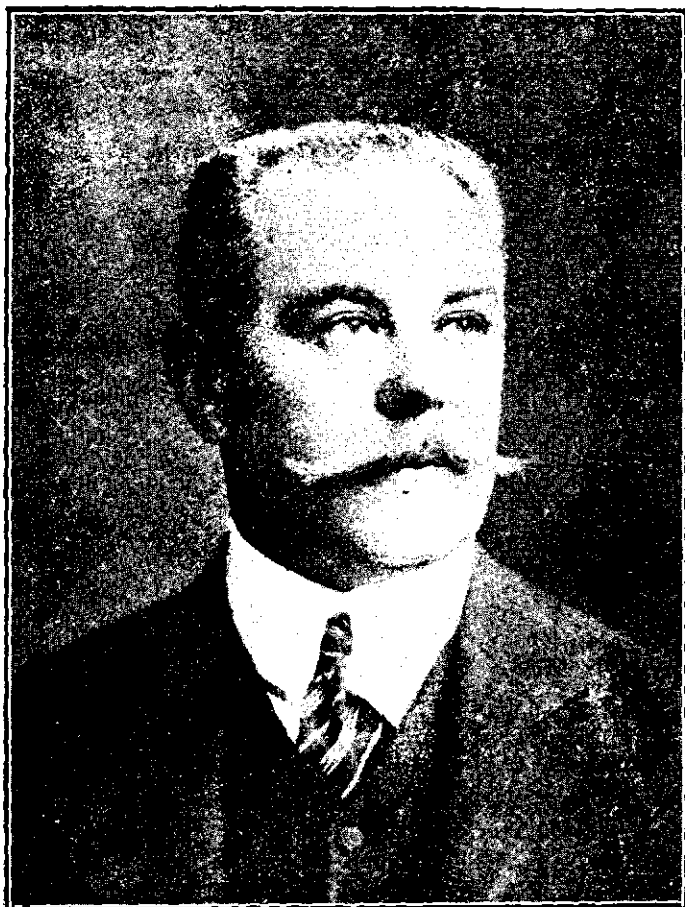
De aceea, Filipescu a apărut întreg cu tot viforosul lui entuziasm, în chestiunile naționale, — dincolo de politică.

Dacă aș încerca să fac o caracterizare lui Nicolae Filipescu, singura întregă a fi NAȚIONALISTUL.

B. CECROPIDE

Mama lui N. Filipescu

N. Filipescu (ultima fotografie)

NOTE BIOGRAFICE

Nicolae Filipescu s'a născut la 5 Decembrie 1862.

A fost fiul lui Grigore Niculae Filipescu mare proprietar în județul Brăila. Moșia „Filipești”, de unde-i vine și numele, era proprietatea sa.

Mama lui Nicu Filipescu, Anastasia, era născută Rosefti.—vechea și cunoscuta familie boierească.

Nic. Filipescu a făcut școala primară la București, Liceul la marele colegiu din Geneva, și dreptul la Paris unde și-a luat licența. Acolo întâlnește pe doamna Maria de Blaremburg cu care se căsătorește în anul 1885.

După aceea vine imediat în țară și intră în arena politică. A fost mare român, și patriot înfocat, de aceea toată viața lui și-a închinat-o binelui țării sale pe care o iubea din adâncul sufletului său generos, și pentru care nici un sacrificiu, ori cât de mare ar fi fost, nu era prea mult.

Era, un om hotărât, de-o putere de voință, de-o sinceritate și generozitate rară.

Intră în viața politică la 1883.

El a fondat ziarul „Epoca”, ziar care a apărut până la intrarea nemților (Noembrie 1916).

În 1885 e ales deputat la Brăila. Pe atunci era în vârstă de 23 ani. În camera din 1888, el este sufletul partidului Conservator. Refuză orice slujbă publică până în anul 1892, când este ales primar al Capitalei. În această calitate, fixează planul orașului și perimetru

metru său. Tot el a făcut și bulevardul Colței.

În 1890 intră în cabinetul Carp, ca Ministru de Domenii și Agricultură.

„primar al Capitalei

Trecu în opoziție în 1891 și luptă lângă șeful său, Petre Carp.

În 1910, i se oferi portofoliul Ministerului de Război și îl acceptă.

El este primul care face o comandă de tunuri în Franța. Obține credite importante ca să mărească bugetul Ministerului de Război cu 40 % și comandă echipamentul armatei cu care s'a făcut campania bulgară în anul 1913 și intrarea în război alături de aliați, în 1916.

La 1912 acceptă sub guvernul Maiorescu portofoliul ministerului de Domenii și Agriculturii. Fondează Acțiunea Națională la 1914 cu elemente de diferite partide, acțiune care, în 1916 s'a făcut Uniunea Sacră.

Moare la 31 Octombrie 1916, răpus de boală de cord.

Scrio.

adevarale

Era sobru Filipescu. Totuș asta nu-l împiedeca să spună din când în când câte o vorbă de spirit. Un spirit fin și de-o aprigă malitiozitate. Cu atât mai reușit cu cât rare ori viza un individ, unul singur, lesne de răpus.

Era la Capșa cu un prieten care se minuna de ultimile descoperiri făcute de astronomi asupra planetei Marte.

— Interesante lucruri... Precizuni de zecimi de milimetru pentru corpuri și distanțe așa de mari..

— Asta nu-i nimic, intrerupse Filipescu, ceea ce e într'adevăr minunat e că au descoperit chiar cum o cheamă; Marte.

P O E Z I E

EMIL RIEGLER-DINU

BALADA FURTUNII

Stai ploaie curgătoare,
Că te-ajunge sfântul soare
Cu un mașu,
Cu un pațu,
Cu sabia Domnului
Cu cuțitul orbului,
Tate capul omului,
Și pune pe-al Domnului!

O rândunică-și moaie aripa din sbor

In lac.
Și sare

Din creț în creț de argint,
Ca pietricica asvârlită de copii
Din țarm de-a raselea pe laci,
Un munte clopot a căzut pe mal
Din cer; astupă zarea
Zăgăzuind al dollea lac de umbră

Spre răsărit
Și din senin,

In jurul crestei, noursii vin
De pretutindenea, plutind,
Intinși ca lebedele după hrană...
Se-ascunde soarele. Pădurea'nflorată
Vuește ca'n primejdie mare
Din mii de fluere-ascuțite împreună.

E tot mai întuneric. Buzna dau
Vântoasele cu mâneci suflecate;
Desculfe joacă'n sdrobotoare, sus,

Pe sită de văzduh...

Ciocnit în roș de fier incins.
Pe nicovala stâncii-un fulger s'a aprins.
Se prăbușește'n cer o schelă uriașă;
Răsună văle. Cu pași mărunți
Fug zâne'n văluri albe, speriate.

Din munți în munți

Beteală vânturată se așterne...

Te recunosc o demon al furtunilor eterne
Și la lumina muntelui trăsnit
Te recunosc, trecut nemărginit!
E sufletul o stâncă grea:
Il răscolește'n dureroase smulgeri
Și pân'n funduri demonul
Cu ghiarele de fulger.

Ar vrea

Țăria-ți cu a fulgerului s'o întreacă,
S'o nască'ntr'o supremă'mbrățișare
Din haosul ce-a fost. Ca în vechimea tracă
Ar vrea să fie jertfă de'mpăcare,
O jertfă și-un jertfelnic tot odată:
Un junghiu fulger implantat
In gâtul taurului munte. Să răzbată
Prin gratii sângele, să curgă dedesubt
Pe răbdătorii umeri ai străbunului, întors
La legea cea adevărată.

De sânge negru de omoruri stors,
Se'ntoarce alb, în cer albastru, norul
Trecutului. Acuma, stâncă grea,
Lași haosul furtunilor să treacă
Cu nepăsare: o priveliște de veci!
De nu mai urlă'n praf cărarea,
Grumazul codrului de nu se mai îndoaie,
Se'ngheșuie torente'n hărmaie,
Curg galbene pârăie pe poteci
Și diamante picură pe unde treci.

In codru după ploaie.

IOAN GEORGESCU

TARIE DE VÂNT

In dințatura stâncilor, de se scoate vântul
să răstoarne noaptea, își tângue deșărtăciunea
smulsă'n pleavă dela vreme-însetându-i cântul.
Din gura lui—cu sgomot surd de lănci — ca uscăciunea
ce tot o fâlfăie în mai mare asuprire,
pornește liniștea s'o răstignească pe câmpii;
cu întunericul să lăcuiască până'n zi,
Cine poate descleșta prinsorile vântului
ce tremură de vuet și de strigarea mânătorului?
Cine?
El întoarce în mânie fălcile pământului,
când umblă cu țarie s'arunce blesteme pe lume —
și ridică'n vâlmășeală, mușchii apelor în spume.

MARIUS SOLITARU

FURTUNA PE MARE

S'amestecă marea cu cerul înalt,
Gonesc rătăcite, valuri în salt —
Ishiri mânătoase în funduri se frâng,
Se 'nvolbură'n spume, în ochiuri se strâng

Se lasă 'ntuneric de păcură deasă
Și moartea rânjindă, cu ghiare de plasă
Pândește în umbră pe cei rătăciți
Pescarii cu barca și valul 'nfrățiți

Și lacomă 'ntinde pe marea în spume
Morminte de apă, neștute de lume...
Și râde hidoasă când discul porfir
Lucește'n apus, pe 'ntins cimitir....

EM. PASCULESCU-ORLEA

PASTORALE

I

Mă trag, de bună seamă, din păstori,
Căci în amurg, când ziua stă s'apună,
Aud, ușor, în sufletu-mi cum sună,
Duios, talanga turmei de miori.

Și 'n diminețile eu cer impurpurat
Imi risipesc privirea pe câmpie,
Mă urc, spre cer, pe-un tril de ciocârlie
Și mân, aveau, miei la pășunat.

De-aud, pe sus, un țipăt de cocor,
Un altul, par'că, se deșteaptă'n mine:
Mă cheamă 'n luncă viața de păstor...

Imi plec cucernic fruntea la pământ,
Cu mine lunca prinde să se 'nehine
Și plânge-amar în hobotiri de vânt...

B U N I C A

LUCREȚIA PETRESCU.

Două odăițe joase — departe într-o mahala. În încăperea lor strâmtă își petrece Ionică viața lui abia începută.

Săltându-se, subțindu-se — cu mâna lui mică — ce abia și numai de puțină vreme ajunge clanța ușei, el trece din odaia bunicei în a mamei, or de câte-ori cea dintâi îl trimite cu un îndemn blând: „Ți s'a urât Ionică? Nu te mai joci cu ghemul? Fi mai du-te dincolo de vezi ce face maică-ta”.

Dincolo maică-sa ține pe pumnul strâns o pălărie, căreia îi coase o fundă, o calaramă sau o floare. Când e isprăvită și-o pune pe cap și se privește în față, în lături și chiar spre spate, ne cât poate în oglinda ceoasă dintre ferestre. Apoi ia pe pumn altă pălărie și iar îi privește o nodoaă. Căci mama lui Ionică e o modistă, care lucrează și la prăvălie și la ea acasă.

Și în timp ce lucrează cântă — aci vesel — aci trist, își arunca în fiecare clipă ochii în oglindă, își scutură meren nămi încet și tuns și bate cu piciorul tactul muzicii cântate. În felul ăsta — firește că lucrul nu-i sporește atâta de mult, dar cu toate astea tot trebuie să câștige încet-încet, căci întotdeauna e frumusețea îmbrăcății și nimeni n'a văzut încă de cât, or desculță or cu ciorapi de mătase.

Ionică, intrat timid în odaia maică-sci privește cât-va timp încântat pălăriile, pe care meștera le coase, le privește, le încearcă, și ascultă o vreme nemșcat cântecul. Apoi sfios se aprinde, și el în mână o panglică, ascunde furisat o floare, atinge cu teamă teancul de pălării isprăvite cu o dorință nespusă să pună și el pe cap — una.

Și cu asta s'a isprăvit pentru un timp șederea lui în odaia mamei. Căci dânsa cu un: „Iar n'ai astâmpăr? De ce pui mâna? Du-te mai bine dincolo la măta mare” — îl face să treacă pragul ușei îndărăt la bunica, unde își veia ghemul, pisica ori albumul cu poze.

Cel mai mare farmec pentru Ionică îl are negreșit albumul cu poze, dar pentru asta trebuie ca și bunica să-și lase lucrul și să vină să explice copilului cine a fost cucuoaana aceea cu o pălărie atât de mare și cu o rochie largă și înflorată — de pe foaia întâia, cine e domnul mustăcios și țepăn — pe cap cu un fel de burlan negru — de pe foaia a doua.

La foaia a treia se opresc mult de tot bunica și Ionică. Acolo o fetișcană, în rochie albă și cu flori pe cap, ține într-o mână un buchet iar cu cealaltă prinde strâns brațul unui tânăr ce poartă o haină semănând puțin cu haina militară.

E bunicele ginere și cu bunica mireasă, se opresc amândoi să privească multă vreme poza asta. Și amândoi — bunicele uitând să-și amintească, nepotul încercând să-și închipuie o fată tânără învăluită în alb, și flori în locul bătrânei cu chip zbărcit și știrb, care întoarce acum cu degetele-i tremurate foiele albumului.

Trece repede câte-va figuri pe care bunica nu și le mai amintește cine-s. Apoi un copil pozat pe un cal de lemn, pentru nu știu a cătea oară, bunica

afirmă și Ionică nu poate crede, că micul călăreț e tata. Copilul acela plotos și mic cât și dânsul și tata atâta de mare, urât și cărunț... Ce asemănare, ce legătură ar putea avea între dânsii?

Alți doi copii alături, țepeni în uniforme, ținând fiecare subțioară un teanc de cărți. Iarăși fata și un alt copil al bunicei, care nu mai trăește.

Cum e oare, ce face un copil, care nu mai trăește?...

Ar întreba Ionică mult, dar când o vede pe bătrâna lăcrămând, tace și se mulțumește să copieze mai în mic oftatul prelungit al bunicei.

Întorc repede câteva foi, ca să ajungă la poza de la sfârșit. Ionică însuși miștel de tot, într-o cămășuță scurtă, în brațele bunicei. Se privește lung și nu se recunoaște. Un copil slăbuț cu niște ochi speriați și mari. Gura deschisă a plâns și degetele mâinilor larg deschise, arată teama ce-i inspiră apartul negru din fața lui. Numai moșul din cap fanțos ca o creastă nu s'a pleștit de frică.

Rămân îngândurați o vreme. Bunicele cu aducerile aminte, nepotul cu întrebările pe care și le pune lui însuși.

Pocnetul unei uși trântite grăbit îi trezește pe amândoi.

Se duc repede spre fereastră, ca să privească pe mama lui Ionică, care se duce cu un pachet subțioară spre magazin — de sigur.

De n'ar fi pachetul — și nici acela prea mare — n'ai bănuți o modistă. Rochia bine tăiată, bine purtată pe trupul subțirețec, pantoful fără cusur și strengărește pusă pe cap — pălăria pe care a reușit-o mai bine.

Pășește cu grijă printre băltoacele curții de mahala și e mulțumită când vede că toate vecinele o privesc prin geamuri cu admirație și invidie.

O privește și bunica oftând și dând din cap. Altfel de noră visase dânsa. O gospodină, care să aibă grijă de mâncarea bărbatului, de rufa bărbatului.

Așa — unul mănâncă aci, altul dincolo, fiecare pe unde ajunge. Gospodărie fără nici un rost.

De ar fi fost nora sa altfel de femeie poate că și Iancu nu ajungea... Ar veni la vreme. Nu și-ar mai uita de el prin cărciumi.

Ce să facă? Omul intră undeva să mănânce. Și peste un ceas ese beat și poate tot flămând.

Altfel de nevestă i-ar fi trebuit. Să nu umble drumurile gătită ca o cucuoaă. Să stea acasă să-și vadă de bărbat și de copil.

Că-și câștigă singură? Dar ce folos de câștigul ei?

Il pune pe ea tot. În odaia nurorii nu e un lucru mai de seamă, ca să-ți prinzi ochii, iar cât despre copil, de nu ar avea grijă bunica, să-i crolască din când în când câte o hăinuță din vro o fustă a ei mai veche, ar umbla mai mult gol sărăcuțul. Gol și nemâncat. Uite — măicăsa a plecat fără să spună o vorbă; și cine știe când se întoarce!

Tatăl său la fel. Și dacă se supără și bunica și îi muștră câte odată — ce ceau-

tă începe atunci! Că-și aruncă vina unul pe celalt. Și curg ocările și țipetele și înjurăturile.

În cât însnăimântați și bunica și nepotul se închid în odăia lor — și cu zăvorul tras și lumina stinsă așteaptă să se isprăvească furtuna. Și ghemuți alături și parcă deopotrivă de mițitei adorm nemâncăți uneori așteptând să se curme alături țipătul și ocările. Și parcă dela o vreme certurile sunt și mai dese.

Bunica — e și firese — își învinovătește mai mult nora. Nu-i era chiar așa de rău feciorul înainte de a se însura. Găsește în sufletul ei destulă dragoste ca să-l desvinovățească.

Nu e la fel cu Ionică. Copilul nu are pentru tatăl lui de cât teamă și desigur. Pe mama sa, da o iubeste. Nu tot atât ca pe bunica — sau poate nu în același chip, dar oricum îi e drag să stea alături, s'o privească, s'o atingă. Și atâta de frumos miros rochiile mamei. Mai frumos cu mult ca rochia de Duminică a bunicei, care aduce în creturile ei, dela biserică miros de ceră și tămâie.

Rochiile mamei miros ca liliacul din curtea vecinei.

Și Ionică ar sta bucuros — dacă i-ar îngădui-o — ceasuri întregi liniit de lângă, sau culcat în poala ei. Și apoi câte odată are și maică sa pentru el o desmierdare, o bomboană sau un gest drăguț. Dar și fără asta ar iubi-o Ionică. E atâta de frumoasă când se gătește, uneori și pleacă inserat, Ionică n'a văzut încă în toată lumea, în care a trăit până acum o ființă mai frumoasă.

În schimb pe tată-său îl ocolește pe cât poate. Rareori când dânsul îl ia în brațe și-l sărută Ionică se svărcolește și ntoarce capul, să nu simtă duhoarea aerii a respirației lui, care aduce aminte copilului de spălatul butoacelor la Chiriță, în colț la cărciumă.

Apoi întâmplarea din urmă a sădit în sufletul copilului și mai mult desigur și spaimă.

Era vară, inserat — și Ionică se juca prin curte. A venit tatăl său voios ca nici odată. Îngâna chiar un cântec. Ionică a stat din joc și l-a privit mirat. Părea că e tată său și totus nu e. Era ceva schimbat într'ânsul. Chiar și mersul. Părea că pășește lătrașnic cu gând de joc.

Bunica era la o vecină. Și omul a prins odată pe copil și a început să-l sărute. Il ținea strâns și-l acoperea cu sărutări clejoase, care duhneau a drojdie. Și Ionică — scârbit întorcea cât putea obrazul și se sbătea să scape.

Tatăl său însă cu copilul lipit în brațe s'a așezat pe banca din curte, cântând un cântec obscen.

Dar l'a întrerupt un sughit, o icnătură. A apucat atunci strâns banca, ce părea că-i fuge de sub dânsul, Ionică slăbit din strânsoare a încercat să fugă, dar n'a mai avut timp. S'a simțit deodată înecat, acoperit de un val scârbos, care i se prelingea din creștet în jos, pe obraji și pe trup. Și l'a copleșit mirosul greoi și oțet.

Însnăimântat a țipat cât a putut. Apoi

nu-și mai aduce aminte de cât de larma din curte. Țipete și răsuri.

Glasul bunicii mânios ca niciodată. Se trezește mai târziu spălat și premenit în patul bunicii, care plânge încetșor alături.

De atunci ocolește și mai mult pe tară-său, și pare că și tată-său — rușinat — îl ocolește. Și din pricina asta tot mai rar intră Ionică în odaia de alături. Și așa încetșor, nesimțit se înstrăinează mai mult de mamă-sa. Mamă-sa, care din zi în zi e mai frumoasă, mai gătită și vine tot mai târziu dela magazin.

Și certurile sunt și mai dese.

Puținele bucurii pe care le mai are Ionică numai dela bunica vin toate. Mersul cu dansa Duminea la biserică și câte odată prin piață sunt firește și acelea bucurii. Dar sărbătoarea cea mare e atunci odată pe lună, când se duce bunica să-și ia pensia. Cum îl pândeste Ionică înlocuirea! Căci niciodată n'a venit bătrâna cu mâna goală. Câteva prăjiturile fructe, sau o jucărie efimă sunt întotdeauna în pachetul pe care bunica îl aduce cu atâta grijă alături în basmăluța cu puținți bani ai pensiei, ce a primit. Căci sunt săraci și pensia bunicii abia ajunge să nu se culce flămânzi seara. Or cum mulțumită întâmplării, că bunicul care era slujbaş la tren, a avut într-o zi o moarte groznică, făcându-și neprecupețit datoria, are acum bunica și nepotul cu ce plăti odaia, focul și hrana lor puțină.

Și de aceia poate — arde mai totdeauna o candelă mică la icoana unde dedesupt e și poza bunicului în uniforma lui. Alături mai e o poză a unui soldat tânăr, care aduce la chip cu tata. Sub chipul soldatului un mănunchi de busioc umple odaia de mirezme.

Și Ionică — între mama lui pe care o vede tot mai rar și bunicuța, care se face tot mai bătrână crește și el slăbuț și plâpând ca un copil nevoiaș, ce este.

Își trece vremea — vara în curte, iarna lângă sobă cu ghemul, pisica, ori albumul cu poze. Și uneori când mai are bunica răgaz îi repetă acetas poveste cu Ionică nădrăvanul, care s'a luptat cu smei pentru o fată.

Și într-o după amiază începuse bunica iar povestea. Tocmai ucisese Ionică nădrăvanul al doilea smeu. Dar au încremenit amândoi, bătrâna și copilul înspăimântați, căci în odaia de alături cearta începuse deodată mai inversunată, mai furioasă ca oricând.

Afară burnița ploaie de Noembrie și tăia curajul bătrânei, să plece cu nepotul undeva, prin vecini.

Și glasurile alternau furioase. Injurăturile bărbatului acoperind vocea mărăslăbă a femeii.

Apoi s'a auzit o bufnitură, un geam făcut pândări și un plâns hohotit.

Inspăimântați ascultau ocările murdare, care nu mai conteneau. Apoi odată inspăimântat țipătul femeii :

„Săriți, că mă omoară nebunul!”

I-au despărțit vecinii.

Dar în odaia lor, tremurând și strânsi unul lângă altul nu s'a mișcat nici bătrâna, nici copilul.

Și larma nu s'a sfârșit încă. Acum bărbatul furios aruncă afară în curte — pe pământul ud rochiile, pălăriile femeii. O alungă. Și cu ochii turburi și gura îns-

pumată îi strigă răgușit : „Du-te la amant! Du-te! Să te țină dânsul, ticăloaso! Credeai că ai să mă mai minți mult? Du-te lepădătură, să nu te mai văd în ochi. I-ai scris, că sunt un bețiv, și un păcătos și că băiatul nu-i al meu?! Stai atunci să-ți ici și stăpătura! Să ți-l crească cine ți l'a făcut!”

S'a smuls ușa din țâtâni. Și din brațele bunicii înmurmurite, Ionică a fost svârblită afară pe maldărul de rochi. Nici n'a îndrăznit să lăngă. Și-a intrus numai mâinile spre ușa, spre ferestra bunicii, care au rămas însă închise.

Și numai când petrecuți de toți vecinii au eșit pe poartă mama și copilul, numai atunci Ionică a strigat desuălăjdut odată : „bunico!”

Apoi l'a dus unde-va departe brja hodorogită cu un cal.

Și s'a făcut iarăși liniște în curte. Bunica a rămas locului neclintită. Asculta vorbele unei vecine, dar parcă nu le înțelege. Atâta numai a reținut :

„Ei lasă-l să se ducă, nu-ți mai face inimă rea, că dacă nu ți-e nepot!”

Va să zică s'a dus și Ionică. Unde, de ce? Nu-și dă bine seamă. Înțelege numai, că nu mai e lângă dansa, că poate n'are să mai fie niciodată. Pipăie cu mâna tremurată locul cald, unde până adineauri stătuse copilul.

De mult — cu mulți ani în urmă tot așa au venit vecinii și i-an spus să nu-și facă inimă rea. Bărbatul ei, — ei da bunicul din poză din perete s'a dus și n'are să-l mai vadă. Plecase dimineața de lângă dansa întreg și sănătos.

La așteptat seara ca de obicei. Și seara s'a prelungit până în zori. Și apoi iar l'a așteptat până seara. N'a venit. Și bătrâna, o nu, era tânără pe vremea aceia, a mers să întrebe să cerceteze. E mult de atunci. Abia își aduce aminte. A doua zi la biserică prozodeau popii o lădiță în care nici Ionică n'ar fi încăput. Acolo era ce mai rămăsesse, ce se mai găsisse din bărbatul ei. Niște domni au vorbit. Au vorbit frumos de cinste, de datorie. N'a înțeles prea mult femeia. Atât i s'a lămurit deodată în gând că e văduvă de acum.

Apoi mai târziu războim. Un băiat s'a dus, celalt a rămas. Și cel plecat — dus a fost. La așteptat — nu o zi două, ci luni și ani de-a rândul. Târziu — peste multă vreme s'au adus de departe trezeci de cosciuge. Într'unul i s'a spus că e și băiatul ei. Le-au îngropat la un loc frumos pe toate. Dar nu știe sigur de o fi fost și copilul ei acolo. Nici lădița nici sieriul nu l'a deschis să vadă. Și tot așa a vorbit frumos un domn, apoi alt domn. Și au cântat muzici. E mult și de atunci.

Și acum plecă Ionică. Firește că n'are să se mai întoarcă. Au să-i aducă într-o zi iarăși o lădiță mică sau un sieriu mare. Și atât.

A rămas în odaie singură. Vecina a plecat. Fără gând, mecanic se ridică și-și face ca în fiecare seară candelă, așternutul. Pune macatul peste patul lui Ionică, să-i fie mai cald — și trage lavița, pe care doarme copilul mai aproape de sobă. Încălzește apa pentru ceai și toarnă în două căni. În una din ele amestecă și un pic de lapte. E pen-

tru Ionică. Apoi se așează pe pat și așteaptă.

Lampa cu gazul sfârșit fumegă, se stinge. La flacăra mică a candelăi cele două poze înviază, surâd. Oare trebuie să pună alături și poza lui Ionică cu un mănunchi de busioc dedesupt?..

Adoua zi e sfârșită, ruptă de puteri ca după o zăcere. Și nici nu s'a mișcat din loc. O vecină vine și-i afată focul și o îndeamnă muștrător să mănânce.

Nu poate. Tot gândul ei e la ce are să mai fie. În câteva rânduri peste noapte a tresărit. A auzit glasul lui Ionică, care o striga : „bunico!” I s'o fi părut numai? Și ieri când îl ducea măică-sa spre poartă i s'a părut bătrânei, că a strigat-o. De almintrelea și atunci de mult când slujeau popii lădița aceia mică, i se părea, că aude înăuntru un glas, care o striga încet : „Anico, Anico!”

Părerii, părerii! Și după ce i-a plecat băiatul și după ce i l'an adus în sieriul, multă vreme i s'a nălucit că o strigă încă „mamă!”

Așa are s'o strige și Ionică o vreme. Și apoi... Mai târziu vine iar vecina. De data asta se supără dealbinoalea, când o găsește ghemuită în acele loc unde a lăsat-o. Ii afată focul, și face o cafea și răstit o muscărează. Dar bine, coană Anico, mîinte ai? Pentru un plod de copil, care nici nu ște măcar nepot să te frămâni atâta?..

Coana Anica — înecată — nu răspunde. Se alătură cât poate de sobă. Alăta frig a cuprins-o. Poate și mania abia stăpânită o face să tremure.

Adică cum nu-i e nepot? Adică cum nu-i e dansa bunică? Dar cine l'a crescut, l'a ocrotit și l'a hrănit până acum? Cine l'a primit cu atâta drag în brațe, atunci când sbărcit și roșu și umed se desprinsese abia atunci de trupul mamei-sa.

Acum tată-său se leapădă. Zice că nu-i a lui. Măică-sa încă poate să-l noropsească. Au avut ei vreodată grijă de copil?

Ea singură i-a fost bunică adevărată. Da bunica. Or ce ar zice fiu-său, vecinele și lumea întreagă. Cel puțin la ce lăți morți nimeni nu i-a sporit amarul să-i spună, că nu au fost ai ei.

Cu mania, cu gândurile și aducerile aminte a trecut toată ziua. Și abia acum se mișcă din loc bătrâna și aprinde iar candelă, pune pe foc să fiarbă ceaiul și așează mai bine așternutul lui Ionică.

Dar odată a tresărit și a săgetat-o în inimă. Un scâncet răgușit, niște pași afară...

Vecina deschide triumfător ușa. Il ține pe Ionică de mână. Un Ionică spălăcit de lacrimi, înecat de plâns, care se repede îndată la dansa, se agată de fusetele ei și înlestat de trupul ei abia mai poate întretăiat roști : „bun-ai-coc!”

Vecina povestește : „Ți l'am găsit răstăcit pe stradă. Umbla plângând și te chema. Tocmai pe ulicioara de lângă fabrică. Noroc că am avut azi drum pe acolo. Că îl lua poate gardiștii or vreun țigan spoitor. Și nu-l mai vedeai!”

Nici Ionică nici bătrâna nu prea ascultă vorbele vecinei, care discretă mai dregre focul și-i lasă singuri. Bătrâna parcă tot nu se încrede. Il pipăie pe lăniță și-l strânge cât poate alături de

PLIMBAREA PRIMEJDIOASA

— IDILA —

MASSIMO BONTEMPELLI

E foarte greu să judeci și să înțelegi femeile.

Cine mi-ar putea spune enigma Medorei? Demnitatea ei mă și atrage, mă și respinge.

— Hai, să ne plimbăm la soare? mă poștește ea.

Eu mă grăbesc să-i fac pe plac.

Mă grăbesc să privesc tot ce privește ea. Devin servil și amplificator. Mă rușinez în mâne însumi, dar gălesc o scuză, zicându-mi că e singurul mijloc să pot afla enigma ei. (După asta, nici nu mă mai ocup de ea).

Străzile sunt întesate de lume. Medora începe să vorbească.

— Căinele acela e frumos.

Răspund îndată:

— Da, e frumos. Și căinele celalt e frumos. Toți câinii sunt frumoși.

Dar ce e mai frumos, este că eu nu iubesc câinii.

Trec automobile mari și mici, toate în drum spre cer. Eu cred că automobilul este o divinitate coborâtă pe pământ spre a consola pe omul modern de munca cea grea a vieții zilnice. Vreau să vorbesc, să împărtășesc credința mea Medorei. Întâi mă întorc cu fața spre ea, ca s'o privesc, și ca să m'asigur că-mi dă voie să vorbesc. Dar apucă ea întâi să-mi vorbească, și eu mă încordez din creștet până în tălpi, ca s'o ascult. Imi spune:

— Nu pot suferi automobilul.

— Nici eu — afirm. Și o privesc. Ea însă nu-si dă seama că'm spus așa ca să fac plăcere. Atunci mă cuprinde o nerăsuflare. Sunt un trădător.

Probabil că Medora e o femeie rece. E sigur, chiar foarte sigur. De câte ori o salut ti strâng mâna lung și mâna mea vibrează plină de o ascunsă semnificație. Dar mâna ei rămâne nesimțitoare. Într-o zi, (a treia săptămână a prieteniei noastre), în timp ce trecea înaintea mea ca să intre într'un salon, am fost o îndrăzneală fără exemplu în istoria amoroasă a veacurilor; am atins-o cu două degete mângâind-o dealungul brațului gol, dela pulă până la cot. Ei bine: pielea brațului nu se infioră nici o clipă.

dânsa. Să nu mai plece. Să nu-l mai părădească. Și conștient unul în altul își înclăbesc frunurile slabe. Nu își spun nimic. Numai din când în când un oftat prelung a lui Ionică mișcă o clipă trupurile îndăndouă.

Pe masă aproape de dânsii sta ghețul, albumul cu poze. Vorbele povestii neisprăvite ieri plutesc parcă în jurule. Dar pe Ionică nu-l mai interesează acum pozele sau basmul. În timpurile grozave petrecute lui în cele douăzeci de ceasuri întrec cu mult pe ale eroului din poveste. Se alătură și mi mult de bătrână, care îi netezește șirel părul.

bricul de pe sobă, cu apă de ceai a început să clocote. Ionică simte deodată apinzându-l foamea în timp ce cu

măcar. Ca și cum nu i-aș strânge mâna, ca și cum nu i-aș fi atins brațul, ca și cum nici n'aș fi lângă dânsa, ca și cum n'aș exista! (și când nu sunt, mă chiamă, totdeauna mă chiamă). Așa dar, e femeie rece. Poate că asta chiar e enigma ei. Tot așa, (în a cincea săptămână a prieteniei noastre), adresându-i câteva cuvinte, bineînțeles cuvinte înflăcărate, cuvinte vulcanice, ce ar fi emoționat până în măduva oaselor pe oricare altă femeie, făcând-o să-mi cadă în brațe sau să mă dea afară. — Medora a rămas liniștită. Și fiindcă probabil în ziua aceea voia să fie gentilă, mi-a spus:

— E foarte draguț ce-mi spui — și se aplecă să-și ștergă de praf vârful pantofului. Firește m'am repezit să i-l șterg eu, cu batista mea de mătase.

După un discurs al acela, ar fi urmat să-i fie frică, și să nu mă lase în pozițiunea aceea. Aș, nici gând! Și pe când eu îi ștergeam, zelos, pantoful de praf, ea își privea buzele în oglinjoară, cu capul ridicat în sus, așa ca să-i cadă lumina pe față, fără să-si dea seama măcar, ce fac eu. E o ființă așa de rece, că nici nu bănuiesc ca primejdia o așteaptă. biata Medora!

E oare, însă, îndeajuns răceala spre a fălmăci misterul unei femei?

Are gura roșie, fruntea catifelată și descoperită, ochii cenușii ca sfărâmături proaspete de oțel, privind totdeauna în altă parte.

E o femeie rece. Foarte bine. Suntem cu toții de acord. Dar de ce această răceală rămâne în ea? De ce n'o risinește în jurul ei? Dacă e rece, să combată cel puțin căldura care se încearcă s'o ajungă; e o datorie elementară. (Ei Doamne, de ce mă tot cheamă la ea!) Dar ce poate pricepe o Medora, ce înseamnă datorita? Eu m'as fi depărtat de mult de dânsa, dacă în fond, ce-mi pasă mie de Medora?

Însă, mă atrage absurdul, ridicolul absurd al femeii acesteia. E rece ca fundul mării, și totuși toată atmosfera din jurul ei și a trupului ei, acade ca nisipurile Sabarei.

— Măine dimineată vii să mă teji; mergem să ne plimbăm sus pe deal.

— Bine, — răspund eu și încerc să-mi dau aerul că i-am făcut o concesie.

Suiam dealul acoperit de zăpadă. Iivezile erau albe, nici o vegetație, și jur împrejur, cât vezi cu ochiul, departe, nu lămurai decât albul zăpezii. Nici orașul nu se mai vedea, ascuns la poala altui deal, alb și acela de zăpadă și pus-tiu. Câmpiile nesfârșite la poalele dealului albe și munții, candidi, încerciau departe, rezumați de fundul zării. De pe creștele lor se deslășura în sus, sferic, un cer palid cenușiu, mai înghețat decât câmpia, decât dealurile, decât munții, decât văzduhul.

Medora urca înaintea, iar eu o urmam la câțiva pași pe părțile făcute de ea. Din când în când mai rămâneam pe urmă, și ea se întorcea și m'aștepta. Fața îi era luminoasă, luminoasă, gura foarte palidă, iar cenușii ochilor palid ca argintul aburit.

— Asta e împărăția ei — murmurai în mine, și găfăiam suind.

— Aici s'o fi născut, firește, din fundurile zăpezii, fiindcă n'a putut fi născută din căldura unui trup? La ce m'o fi purtând pe aci? Vrea să facă o cură? Să m'afunde în ghețuri ca să mă înghețe și pe mine? Acum, ce-o fi o fi! Si-apoi ei tot ma îi e: dacă îngheț de frig sau mă topesc de căldură. E bucurioasă c'o văd în elementul ei. Ei, am văzut-o; destul acum. Trebuie să devin energie. Si începui s'o strig cu glas tare:

— Medora, Medora...

Nici nu se întoarse. Atunci mă oprii pe loc o clipă.

Privii în jurul meu. Din albul zăpezii până departe pe povârnișul dealului se desprindea o strălucire tremurătoare ca deasupra unor lame de oțel roșite în foc; și fixând strălucitoarea tremurare, ochiul meu contura ciudate arabescuri lucitoare, o întregă vegetație înghețată cu miriade de ace cari întepau înima văzduhului.

Până și gândul mi se prefăcuse în cristale ascuțite. Mai privii odată în sus spre Medora, și renunțai s'o mai strig.

— Voi număra până la o sută — gândii în mine; — apoi, o mai chem odată, și am terminat. De nu o vrea să se întoarcă, atât mai rău pentru ea; mă odihnesc o clipă, și mă înapoiez singur. Număr până la o sută,, hai, fie și până la o mie.

Ajunsesem la două sute șaptezeci când Medora se opri.

Mă oprii și eu, cu fața spre ea, privind-o.

Ajunsesem în vârful colinei. Respirai: de-acum fie într'o parte, fie în alta, trebuia să coboare sau să stea pe loc; dar de suit nu mai era nici o primejdie. Medora rămase nemșcată, dreaptă, ca sculptată în aer. Și pe toată întinderea albă ce ne înconjura, perspectivele se confundau, distanțele se contopeau. Simțeam în ochi intențături de ace. Medora mi se părea lipită pe fundul cenușiu al cerului; vârful muntților în zare îi îmbrățișau picioarele, pulpele. Albul și înghețul desprinzându-se dela pământ se contopeau într'o tăcere nesfârșită.

Atunci, Medora se întoarse spre mine. Mă privi; privirea ei era mai hotăr-

omunii strânsi își alungă din ochi somnul.

Bean amândoi atâta de infomelați ceaiul. Bătrâna îi scoate hainele jilave, îi potrivește sub cap perna și-i așază peste pătură macatul. E cald în odaia mică și-i atâta liniște, că Ionică truditul nu-si închipuie și nu-si dorește o fericire mai mare. Ascultă ca pe o muzică sfârâitul untdelemnului în candelă, care luminează cele două poze.

Înaintea lor bunica se închină parcă mai mult ca în alte seri. Gestul crucilor ei face umbre fantastice pe perete. Se pleacă la sfârșit adânc în câteva matăni.

După ce termină se apropie de ușa noiei și cu grijă ascultă.

Dar în odaia de alături e liniște ca nici odată.

B O M B O N I C A

OCTAV MIRBEAU

Mă plimbam, înainte de masă, pe cheu împreună cu Triceps. Întâlnirăm o femeie, extrem de elegantă, care tocmai eșia dela bufet.

Ea surise lui Triceps și zise:

— Bună seara, iubitu!..

— Bună seara, pisicuța mea, răspunse Triceps.

Ea trecu înainte, într'un val de parfum.

— Este Bombonica.. îmi explică Triceps.. fosta metresă a bătrânului baron Kropp.. știu.. care a murit anul trecut.. bătrânul baron Kropp.. eil.. Ah! dragul meu, este de necrezut să existe astfel de oameni!.. Ascultă..

Și Triceps, satisfăcut de a plasa o poveste, îmi zise luându-mă de braț.

„Într'o zi, bătrânul baron veni la mâine. Și fără introducere mă întrebă:

— Este adevărat doctore, că există fier în sânge?

— Este adevărat..

— Ah!.. nu vream să cred.. Cât de complicată e natura!

Bătrânul baron avea buza tremurătoare și umedă. Ochii săi erau aproape stinși.. Și pielea gâtului său, era sub bărbie, ca o cravată lăbărtată de carne moale. El reflectă un moment și apoi:

— Nu există mult.. mult? făcu el.

— De!.. răspunsei eu. Nu este o mină ca cea din Ariège..

— Ce vrei să spui cu asta?..

— Vream să spun, că din sângele unui om nu se extrage destul fier pentru — cum să mă exprim — pentru a construi, de exemplu, un al doilea turn Eiffel.. Înțelegi?

— Da!.. da!.. da!..

Și bătrânul baron sacadă fiecare din acești „da”.. Cu o mișcare din cap aprobatoare și descurajată. El adhogă:

— De altfel nu cer atât..

Apoi după o scurtă tăcere:

— Așa dar, crezi că se poate extrage fier.. puțin fier.. din sângele meu?.. din sângele meu?

— Eil.. și de ce nu?..

Baronul surăse și mai întrebă:

— Crezi că există și aur, în sânge?

— A! asta, nu.. ești prea exigent scumpul meu baron. Nu există aur, decât în dinții.. stricați.

— Vai! doctore, eu nu mai am dinți, nici chiar stricați, gemu bătrânul. Și dacă așa avea dinți și aur în dinți, asta

n'ar fi decât aur străin, aur pe care nu l-am fabricat eu însu-mi, într'un cuvânt aur ce nu provine din substanța mea. Atunci, la ce bun? Așa dar, ești sigur, că nu există, aur, în sângele meu?

— Sigur..

Bătrânul suspină.

— Este foarte supărat.. și într'adevăr regret.. Pentrucă, să vezi, mi-ar fi plăcut pentru inelul meu mai de grabă aurul de cât fierul..

Nu insistai, știind pe baron cam ramolît. Și acesta reluă făcând să-i plescă limba pe buzele sale umede de salivă:

— Nu știi cât iubesc eu pe Bombonica mea. Ii-am dat totul.. Case, cai, bijuterii, amanți ce au făcut-o să țipe de plăcere.. ca are stufe de cincizeci de mii de franci.. tot ce o femeie poate să dozească și să viseze. Ei bine.. vream să-i dau mai mult, să-i dau ce n'a avut niciodată o femeie.. Da, să-i dau dintr'odată, și într'o formă materială, tangibilă, tot ceace-mi rămâne din măduvă și din sânge, într'un cuvânt întreaga mea substanță care să împodobească cele mai frumoase diamante de pe pământ.. Puțin îmi pasă de mor.. da, dar am eu destul sânge pentru asta?

— Este destul sânge pentru asta, răspunsei eu, neglijent, dealtfel, facem tot ce se poate..

— Ah! doctore.. nu mă simt bine.. Sleit de eforturile sale sterile de bătrân neputincios, baronul foarte palid, leșină. Il întinse pe un divan, cu picioarele în sus, îl făcu să respire săruri de o violentă tărie, îi bătu obrazii cu un șervet ud..

Sineopa dură câteva minute. Apoi când își reveni, ordonai să fie condus, susținut de subțiori de doi serviteri, până la trăsura sa care staționa în stradă.. El bolhoroșea și buzele sale d'abia se mai mișcau:

— Ah!.. Bombonica mea!.. Bombonica mea!.. îți voi da..

Și ghemuit între perne, cu picioarele moi, cu capul rostogolit pe piept, bătrânul baron continua să mormăie cu în-căpățănare:

— Da.. așa.. întreaga mea substanță.. îți voi da întreaga mea subst..

A doua zi se duse la un chimist foarte vestit în știința sa.

— Aș voi, îi zise el, să scoateți din

vinele mele atât sânge pentru a putea extrage treizeci și cinci de grame de fier.

Treizeci și cinci de grame?... făcu chimistul, neputându-și reprima uimirea sa.. drace!

— Este prea mult? întrebă baronul cu neliniște..

— Este mult..

— Voi plăti cât va trebui.. și dacă a-veți nevoie de tot sângele meu, luați-l..

— Dar, obiectă chimistul, sunteți prea bătrân..

— Dacăș fi tânăr, replică baronul nu aș mai da sângele meu Bombonichii mele mult adorată..

După două luni, chimistul predase baronului o mică bucată de fier.

— Nu cântărește de cât treizeci de grame.. îi zise el.

— Cât îi de mic!.. murmură baronul, a cărui voce nu era de cât un suflu și a cărui față părea mai palidă ca un giulgiu..

— De! domnule baron.. Fierul este greu și n'are un volum mare.

— Cât îi de mic!.. Cât îi de mic!

Și privind, în vârful degetelor ce tremurau, mica bucățică de metal, suspină:

— Așa dar, iată întreaga mea substanță..

Nu e frumos.. Și cu toate acestea, în acest hob negru rezidă toată imensitatea dragostei mele.. Cât de mândră va fi Bombonica mea să posede o astfel de bijuterie.. o bijuterie provenită din măduvă.. din sânge, provenită din viață!.. Și cât mă va iubi?... și cum va plânge din dragoste pentru mine!

El sopti ultimele cuvinte, ne mai având putere să le pronunțe cu voce tare.. Și după ce repetase în sine lui:

— E atât de mic.. și cu toate acestea, nu există, n'a existat niciodată pe pământ, nici la gâtul vreunei femei nici la degetul mamei sale vre-o bijuterie atât de mare..

Adormi, un somn agitat și plin de vise urâte..

Câteva zile după aceea, baronul era în agonie.

Bombonica era la căpătâiul său și ea privea în jurul ei plictisită, o privire ce spunea: „Ce plictisală, bătrânul mi mai moare.. Ce n'as da să nu fiu aci..”

Un servitor aduse o cutiuță.

— Ce e asta?... întrebă bătrânul cu o voce găfâindă..

— Este inelul.. domnule baron.

La cuvântul acesta, muribundul avu un surâs pe buze și o licărire în ochi.

— Dă-l neoaice.. Și tu, Bombonica mea, vino aci, lângă mine.. și ascultă-mă..

Cu multă greutate, deschise cutiuța, trecu inelul într'unul din degetele Bombonichii și-i zise, cu o voce întretăiată de horcăeli și șuerături:

— Bombonica mea.. uite acest inel.. Ceace vezi tu aci, este fier.. fier ce reprezintă tot sângele meu. Mi s'a deschis și scormonit vinele pentru a-l scoate..

M'am omorât, ca să ai tu un inel, cum n'a avut niciodată o femeie.. Ești fericită?..

Bombonica privi inelul cu o mirare plină de dispreț și-i zise simplu:

— Dar, bine.. dragul meu.. Știi.. aș fi vrut mai bine un ceas de perete.

rită, mai rece ca niciodată. Și așa, nemiscată, m'aștepta.

Pornii spre dansa fără să-mi deslipesc ochii de pe statuia aceea palidă.

Ajunsei lângă ea. Cu un glas palid ca și cerul, care sdruncina straniu tăcerea ce ne învăluia, Medora îmi zise:

— Incă un pas.

Măi făcui un pas, și ea îmi întinse mâinile.

Mă arunc, și în clipa când o prind, ea îmi cade la piept, toată.

Dăduj un ținăt de mirare și de pasiune; în acea îmbrățișare, o simții schimbându-se toată, și eu la fel; într'o clipită.. flăcăi tăsmiră din trupurile noastre. O simteam arzând în brațele mele; și pe când o inclinam spre pământ, flacăra ce ardea în noi se întindea coborând la vale, risipindu-se peste

colină îmbrățișând câmpia, inundând-o toată. Din trupurile noastre îmbrățișate, imensul incendiu cuprindea lumea întreagă. În umbra căldură vieții noastre se multiplicau ca o forță imensă și sublimă a naturii; zăpada și vâzduhul ardeau din toate părțile. Vârfurile muntilor dinprejur aruncau flăcări spre nord. Când slăbirăm strănsorrea, și privirăm pierdută, pământul întreg era un rug triumfal împrejuriul nostru. Fâsie cu fâsie cerul se topea și muntii, în zare, dispăreau în foc; ne privirăm ochi în ochi cu un zâmbet depărtat. În timp ce din fundul cerului, surâzătoare prin vâzduh, cădeau primele stele aprinse de arderea Medorei.

Traducere din original
THEODOR SOLACOLO

Roma 13. XI. 927.

Trad. t.

viața minunată a lui anton pann-roman de sergiu dar și romulus diaru

20)

Răscoala ce n'avea să aibă decât puține urmări, dar acelea mult prelungite și rele, începuse. Steagul românesc al revoluției fusese cârpit în grabă cu dorinți și feluri departe de-a fi născute pe aici, și fluturarea lui nu putea să adune neamul rănas cuminte.

XXXIV

Ridicarea lui Tudor sfârșită fără urmă și înecată cu moartea lui, își schimbăse drumul început rău, la vreme. Dintr'o simplă trupă de incendiatori și chiar stricători de viață, se ivi într'o dimineață o oaste cu feluri politice, în întregime românești. De unde la început vrăjmasul ales fu boerul, nu întârzie apoi să fie găsit cel adevărat și primejdios, jefuitorul grec.

Altfel se întâmplă însă, cu revoluția de acum.

Kosuth treziște ungerii. Avram Iancu moșii, dar sufletul revoluției de acolo se simțea viu cum și ideea ce anima națiile, era vie:

„Naționalitatea și limba sunt mai scumpe ca libertatea. Libertatea odată pierdută se poate recăștiga, naționalitatea însă niciodată”.

Dar ceata dela Islaz și cea dela Iași, ce urmăreau?

La început numai revoluția, adică niște. Mai târziu, e drept, au fost agitate câteva feluri conștiente și-abia după sfârșitul ei zădărnice, se descoperiră unele realități ce se cereau desăvârșite printr'o ridicare populară, oricât de regretabil ar fi acest fel de întântuire slăbită. Dar tocmai realitățile cari trebuiau lăuate bine, fie chiar cu multe jefte pentru a putea sporavieții până la realizarea lor foarte târzie, au fost uitate în momentele aprinse, deci fără adâncime, ale revoluției.

Anton Pann, nu lua parte la întâmplările ce-au urmat, decât în afară de ele, ca toată suflarea principatelor, de altfel. Câteva versuri cu totul neînsemnate mărturisesc depărtarea dintre el și cei ce redactaseră proclamația dela Islaz, act usuratec, din cele mai vinovate ce s'au săvârșit împotriva destinului firești ale neamului, până astăzi. Otrava puțină de-atunci a crescut, și din planta ei netrebnică s'au desfăcut cele câteva flori ce-au slăbit România cu parfumul lor înăbușitor: răscoalele țărănești, politicianismul josnic, și desființarea proprietății pământului prin fărâmare ei fără nici o socoteală. Romanticismul politic al secolului, atât de hotărât oprit la hotarele țării ce nu erau pregătite să-l trăiască, s'a furișat printr'o poartă rău păzită în principatele românești, gata să încearce drumurile încete și drepte ale neamului.

Datorită mișcării câtorva profesori, studenți, jurnaliști și militari crescuți la școala revoluției franceze, avem astăzi o țară mișcată de valuri anarhice, mulțime chemată timpuriu să-și întocmească singură legi noi de viață când în marginea celor dinainte n'a creat cât ele îngăduiau și cât se cădea să fie creat.

În suflarea turbure a vânturilor răufăcătoare dela 1848, s'a pierdut poate aceea nobilă conștiință foarte tare până atunci a unei țări moștenite, cu datorii a căror îndeplinire trebuie sfârșită sub controlul și scutul morților.

Sapte decenii au trebuit să treacă, până ce războiul să refacă legătura dintre țară și mormintele ei de totdeauna, deși evul mijlociu românesc și-a șters urmele și umbra trebuitoare din înfățișarea României actuale. În locul unui stat alcătuit pe-o disciplină religioasă și militară, condiții fertile pentru cultură proprie, revoluționarii dela 1848 visau o Românie îmbrăcată de mântuială în cămașa nerușinat de largă a parlamentarismului și cu soarta incredințată profesorilor și avocaților.

Este plin de înțelesuri amănunțit însemnat că revoluția românească adusă de pe bulevardele Parisului și dela librăriile pe chezurile Senei s'a manifestat dintr'un început cu tara ei anarhică, împotriva aceluși admirabil Regulament Organic, iar Heliade care ura o tiranie ce nu se simțea nicăieri impune în proclamație „alegera domnitorului din toate clasele societății și pe timp de cinci ani” adică un demnitar civil supus alegătorilor, în locul unui principe, ori care ar fi fost el.

Heliade, spirit de jurnalist, ajutat de Alexandru Racoviță, de ofiterii Tell și Pleșoianu au stilizat falnoasa proclamație în care absurdul ține loc la orice. Pentru o națiune ce nu-și obținuse încă libertatea esențială se cereau drepturi politice și civile, ca și cum ele ar fi folosit cuiva. Foarte grăbit, Heliade își alătură guvernul și încearcă un fel de mareș asupra Capitalei, împotriva principelui Bibescu, desigur.

Anton Pann care mai înclina încă spre revoluție, deși țelurile îi se păreau îngurate, avu prilejul să se lămurească asupra ei, prinzându-i înfățișarea desfrănată și hazlie.

Intr'una din aceste zile, pe Lipscani, în fața unui om ridicat pe o masă, Anton se opri să asculte glasul ce striga pentru răsul neștiutor al prostimei lăniștite.

Domnul suit pe masă, îmbrăcat într'o jachetă verde cu nasturi de alamă citea proclamația dela Islaz și printre fraze ridicând ochii anunța raial ce trebuie să vină după revoluție.

Era Magheru. Abia atunci când oratorul spuse că e revoluție în țară, aflară

cetățenii despre prezența ei spăimântătoare și plăcută, cu toate că nimeni nicăieri n'o văzuse:

„...Popor! S'a sfârșit, deapururi s'a sfârșit tirania și o epocă de sublimă civilizație s'arată și pentru nația română, săraca! Nu mai putea rămâne aici negru cer când toată Europa, dela Paris încoace și încolo s'a luminat sub steaua libertății! Vai, mi se strânge inima privind înapoi câte secole de robie a îndurad blândul popor sub grea stăpânire, și bucuria mea n'are margini de-a vă anunța că acum soarta amară s'a îndulcit și revoluția e lângă noi să ne sloboadă!

Regulamentul Organic, iață cum se chiamă lanțul greuce trebuie, fără zăbava să'l sfărâmam. În el s'a scris întâi că toți oamenii sunt împărțiți și nu sunt de o scamă, când foarte bine știm cu toții că ne-am născut la fel, fără grade și fără privilegiu.

În el s'a scris întâi că nu toți românii au drepturi asemănătoare — ei unii mai multe, alții mai puține, ca și cum am fi în urmă cu sute de ani când viața poporului era în mâna domnilor cari hotărâu, tălau și spânzurau!

Popor român, bărbați, femei, copii și copilite! Destulă robie, vă zic, și destulă ascultare! E vremea să facă fiecare ce-o vrea și cum i-o plăcea fără a mai da socoteală.

Noi vrem pentru fiecare drepturi politice și civile, adică oricare, cum o fi, s'ajungă unde-o vrea, iar cât privește dările să le plătească numai cine are, cine nu, nu!

Mai cerem, alt domn în locul lui Bibescu care ne-a silit să ne supunem Regulamentului Organic, alt domn în locul lui Bibescu ce dă porunci fără să întrebhe pe nimeni dacă's bune — de unde se și vede că este un tiran fără milă!

Tot Românul trebuie să se miște acum, tot românul trebuie să fie revoluționar, cum tot francezul este, tot neamul este, tot ungurul este — pot zice tot omul este pentru că peste tot pământul nu n'aude acum decât atâta: revoluție, revoluție, revoluție!

Care din voi, nu va fi acum gata să moară, pentru că nitai să vă declar că revoluția e ca războiul: fără morți nu se poate!

Să murim deci, iubiți frați, să murim pentru ca să arătăm lumii întregi ce știm noi să facem!

La ce bună viața dacă e tiranie, la ce-i bună câtă vreme trebuie să te supui blestemului Regulament?

Așa dar, care acum, nu va striga cum strig eu? — „Trăiască Revoluția! Trăiască libertatea! Trăiască tot românul! Trăiască...”

(Continuă în n-rul viitor)

critica literara

EMANOIL BUCUȚĂ: Crescătorul de șoimi

Cetind cartea d-lui Emanoil Bucuța (și se pare că ai intrat la un vânzător de lucruri vechi orientale, care are o firmă ca un început de poveste: „A fost odată un crescător de șoimi la un bogaz de Mare“... a cărei poezie de misterios arhaic te atrage și mai mult înăuntrul, unde găsești un om care se mișcă încet într-o hațnă largă, bizantină dela cari nu lipsesc nici salvarii de origine mai nouă, și care-ți răspunde, spre mai mare uimire, la salutul tău în franțuzește sau în nemtește. Acest „armean“ te poartă să admiri cu o curiozitate fină aristocrată, care te câștigă, pa-noplii de-un pluș vișiniu vechiu, roș alocurea, pe care se găsește așezate cu un voit capriciu arcuiri tăfărăști, săbii încovoiate turcești, susanele lungi arabe, bolți de diademă bizantine alături de o halebardă din cel mai autentic occident sau de o archebuzză.

Pe pereții căptușiți cu scoarte de culori variind între negru și roșu închis, între auriul mahmudelor și azurul cerului dobrogean, vezi itari lucrati cu împletituri de găitan negru al vre-unui jupân sârb din dreapta Dunării sau salul dela cealmaua vre-unui cărjaliu din Duiul de odinioară. Tot pe aceeași pereți găsești însă stampe vechi germane, păpuși de Nürnberg, vre-un înger blond de Boticelli. Intre una și alta vânzătorul cu mișcări de rit ortodox îți povestește despre călătoriile sale în occident pentru treburi de cultură internațională, începe o poveste slavă pe care o fragmentează între un sfat și o imagine. Și mai ales îți vorbește despre carte acest colecționar cu gust de lucruri vechi și îți pare rău că nu poate fi editor și librar.

Pentru d. Emanoil Bucuța cartea e o cetate de odinioară lăsată să moară, și pe care se străduiește să o readucă la viață repopulând-o și împodobind-o cu dragoste și patima unui arheolog. Aproape în tot ce a scris d. Emanoil Bucuța în volumul de față vine vorba, ca un insinuant **memento**, despre carte.

„Cartea e un precipitat al scrisului, precum scrisul e un precipitat al gândului, are altă ființă. Ea în acest desen, care ia ca model cugetarea însăși, dar apare în același timp model și realizare pentru că niciodată unul n'a fost văzut fără altul, ceva străniu și ocult. El se reștrânge în noi și inundă pe alții dissociind, individualizând, stăruind analiza și combinările isvor de mișcare și drum spre rafinament. Oglindeste pe om și poate cu atât mai mult concentra în marginile de graiu ale omului. Scrisul și cartea rămân fata de arte, ca filosofia fata de științe: lucrând cu mijloace asemenea, dar depășindu-le și condiționându-le“.

E aici închis un suflet de Ruskin. Dar dacă cuvintele d-lui Emanoil Bucuța sunt niște vechi de arta orientală, ideile și felul cum se agita sunt de-un europeanism singular în scrisul românesc. D. Emanoil Bucuța, de aici, e bine informat și ideile pe care le cristalizează sunt totdeauna susținute. D-sa arată: „Dicționarul (e vorba de dicționarul

limbei române, N. A.) e o lucrare, care nu poate să apară decât treptat, în fascicule. Prin acest caracter al lui, el nu e o carte de vitrină de librărie, care ispițește odată pentru totdeauna luarea aminte a cumpărătorului și se desface prin jocul obișnuit al pieței. Dicționarul propune un public înaintat, care poate da mai ales rumărul mare de subscriitori și abonați, meniți singuri să-i pue la adăpost ființa, și abia departe pe cumpărătorul stăruitor cu fascicula“.

Autorul rândurilor de mai sus e convins că scriitorul e un element social și se preocupă de nenumărate probleme practico-culturale. Tot cecace vine în atingere cu cultura și cu socializarea frumosului își găsește în paginile „crescătorului de șoimi“, rezonanțe. Și toate acestea în haina aceea pe care am căutat să o fixăm într-o imagine, la început, variata, colorata conștiințios, fin și discret.

D. Emanoil Bucuța e un rafinat al stilului nou dacă se poate vorbi de un stil nou. Și în toate (în amintiri mai ales) e impregnată o atmosferă de tra-gică caracteristică intelectualității conștiințiat de sine. Vrem să ne oprim aci la urmă însă asupra „Scrisoarei deschise d-lui Jules Romains“.

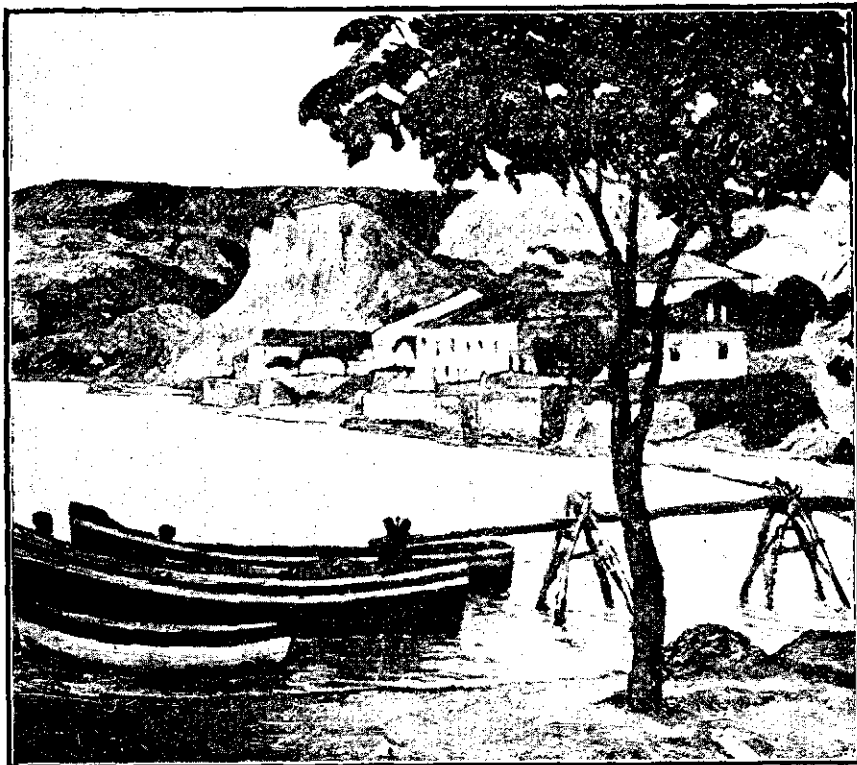
În aceste pagini d. Emanoil Bucuța a depășit proza obișnuitelor scrisori deschise și cu un admirabil europeanism a înche-gat câteva pagini de adevărată literatură de acest gen.

Subliniind și concepția puternică a acestei scrisori și pe lângă faptul că măgulește într-un mod superior patriotismul nostru (ar trebui luată ca pildă de patriotismul ușor), D. Bucuța nu prin brutalitatea stării de lucruri ci prin cuvânt, seus delicat, înțelegător, dispus să facă concesii adversarului convins fiind de puterea sa finală, fără să jenească și n'are decât un scop să câștige.

„Dar mi se pare că pornind nevinovat dela lucruri dragi, am ajuns într'un domeniu primejdios și de controversă. Nu vreau să fac gresală să te amestec. Te-as dori mai degrabă scos dacă te-ar fi amestecat alții din dorința egoistă pe care n'o mai ascund, să mă pot bucura deplin de darurile unei convorbiri fără patimi decât a ideii sau a imaginii. Dacă îmi găsesc vreo scuză acum la sfârșit pentru aiătea și asemenea spuse, e că ele mi-au dat puțința să-ți vorbesc și plecau dela un articol al dumitale. Credeam că apele nu puteau fi decât bune ieșind dintr'un așa isvor“.

Această scrisoare ar trebui să fie model în ceea ce privește construcția scrisului patriotic cu rezonanțe peste granițe, iar cartea în întregime de măiestrită orientare în unele probleme imediate ale culturii românești.

CONST. PACLE

GEO CARDAȘ: BALCIC

in străinătate

MASSIMO BONTEMPELLI

MASSIMO BONTEMPELLI

Massimo Bontempelli figura acum 18 ani printre apărătorii tradiției clasice împotriva futuristilor iconoclaști, pentru ca dela poezia neoclasică a *Odelor Siciliene*, să treacă la versurile libere din *Pur Sînge*, și să-și găsească mai târziu după război, definitivă așezare literară într-o artă care plutește între fantastic și realitate, între logic și irațional, între normal și extravagant, între banalitate și absurd, și în care instrumentul creator de căpetenie este: Imaginația.

„Instrumentul nostru de lucru — afirmă el însuși — va fi imaginația. Să învățăm arta de-a construi și inventa mituri nouă, singurele căi crează atmosfera necesară respirației. Prima și cea mai fundamentală funcțiune a Poetului este aceea de-a inventa mituri, basme, legende, căni, libelate de creatorul lor, să-și piardă orice legătură cu propria lui persoană, și să devină patrimoniul comun al tuturor, căpătând deodată aspectul lucrurilor firești”.

Bontempelli definește acest nou gen: **realismul magic**, acela care, în jurul unui material precis, real, cotidian, creează o atmosferă de magie în care viața noastră se proiectează sub o înfățișare spectrală. Aceasta ar fi „**novecentismul**”, noua formulă literară a lui Bontempelli.

În primele sale scrieri, de după război, Bontempelli putea fi calsat printre scriitorii umoristici; un umor care izvora dintr-o logică a absurdului, ca acela de pildă din cele șapte nuvele strânse în volumul *Cei Șapte Înțelepți*. Fiecare nuvelă povestește aventura unui nebun, în care nu poți deosebi unde e partea de logică, și unde fantezia,

La acest contrast, se adaugă mai târziu un optimism și o dorință de viață nouă, inerente perioadei post-belice, pe care autorul le fixează în volumul *Viața Intensă și Viața Laborioasă*. Într-o convorbire Bontempelli explică: „Bucuria de-a te și „vii”; ba chiar „vital” oare nu a fost acesta „florul ce a străbătut șira spinării a în-tregii Națiuni, după pătîmirea celor trei „ani de război?”

În sfârșit ultimile scrieri ale acestui fecund scriitor *Eva ultima* (roman 1923), *Femea Viselor Mele* (nuvele 1925), *Zeița noastră* (comedie 1926), și *Femea în Soare* (idile 1928) sunt redarea evenimentelor mărunte și cotidiene ale vieții sub un aspect straniu și misterios.

N’ați văzut noaptea, în nopțile negre de vară, sub lumina ireală a lunii, cum cele mai neînsemnate și firești obiecte

iau aspecte înfricoșătoare, fantastice, magice? Este impresia care se desprinde din nuvelele lui Bontempelli. Contrastul dintre realitate și vrajă autorul îl redă cu o fantezie lirică, deși într’un stil lapidar și rece, care împrumută uneori livrului magic al personajilor lui Hoffman.

A fost acuzat de bluff, de fumisterie. Inexact. Creațiunile lui Bontempelli sunt sincere și desăvârșite prin faptul că rup orice legătură cu autorul lor, și cu tot aspectul lor spectral, ilogic, absurd, dacă vreți, aceste creațiuni îmbracă haina vieții autonome, libere. Artă lui Bontempelli este la-o-laltă subiectivă și obiectivă, așa precum creațiunea este un amestec de esență divină, și pământească.

Artă irațională, sub aparență logică și geometrică

TH. S.

C. EMILIAN: PORTRET

aşa şi-aşa...

Parisul a sărbătorit...

F. Aderca, arăta câtorva amici, la masă, următoarea notă apărută într-o „cunoscută publicație pariziană” și citată cu toată seriozitatea de un ziar românesc:

„Parisul a sărbătorit deja pe d-na Agepsina Macry, dar această artistă, atât de iubită de publicul românesc, nu putea să lipscască prea multă vreme admirației compatrioților săi.

Se știe că d-na Agepsina Macry, o măritată cu strălucitul nostru colaborator marele poet român Victor Eftimiu, care găsește întrânsa o interpretă genială.

Intrădeavăr, această comediană sensibilă și delicată pe care o aplaudăm în anumite opere moderne, ni se relevă ca o tragediană de-o incomparabilă putere în repertoriul clasic sau în marile legende antice.

Critica franceză a salutat într'însa pe scena Odeonului, o ducioasă și mișcătoare Ifigenie; dar ce să spunem de Antigona din „Thebaida” lui Victor Eftimiu! Blanda eroină a lui Racine devine aici o adevărată Fumenidă, a cărei voce cristalină vibrează dintr'odată ca arama.

Geniul suplu al acestei artiste de înaltă rasă se încarnează cu o egală măiestrie în eroinele lui Racine sau Ibsen, ale lui Shakespeare sau Eftimiu.

Pentru francezi, Agepsina Macry, ar evoca anii frumoși ai Sarah Bernhardt, pentru italieni ar face să re trăiască Eleonora Duse.”

Și întreabă Aderca: „Cine o fi cel care știe atât de bine la Paris cum joacă la București, geniala artistă în „Thebaida” „marelui” poet Victor Eftimiu?”

Cine întrădeavăr, cine a scris această notă într-o publicație de mână șaptea la Paris, despre „geniala artistă” care ar face, în Italia să re trăiască Eleonora Duse?”

datorie

Iancovescu a ajuns să nu se mai spe-rie de creditori. Nici măcar nu-i ocolește, cum se obișnuște în cazurile când dă-torezi parale cuiva. De ce să-și strice prietenii? Poate că mai trebuie și altă dată! De altfel spiritualul actor care profesează: „În viață trebuie să știi să faci prostiile cu ușurință și să le suportă cu resemnare!” nici n'ar avea de ce să se teamă, fiindcă unica-i avere „geniul”, cum singur și-o întitulează, nu i-o poate lua nimeni.

Deunăzi, unul din creditorii lui mai vechi îl vede pe stradă: „Domnule Iancovescu, mi-ai promis că în primăvară îmi înapoezi cei 5000 de lei ce ți-am împrumutat!”

— Ei și? Asta numești d-ra primăvară? Nimic alta decât vânt, frig și ploaie... Brrrr!!!

CARNETELE INTIME
ALE LUI ROBERT de MONTESQUIOU

Contele Robert de Montesquieu, faimosul poet, autor al atâtor volume de versuri și proză, printre cari **Hortensias bleus** și **Chauves-Souris**, a jucat timp de douăzeci de ani un rol important și pitoresc în viața Parisului din înainte de război. Devenit prada cronicarilor și a caricaturiștilor, celebru prin bizariile sale, mai puternice chiar decât geniul său verbal, Montesquieu, a lăsat **memorii** pentru a fi publicate după moartea sa. Dar el a scris între anii 1896 și 1921 șapte caiete de note secrete, cari formează ce să spunem așa, perechea Journal-ului Goncourt. Deoarece, acest jurnal nu este încă în întregime publicabil, cea mai mare parte dintre modele fiind în viață încă, Montesquieu a prevăzut posibilitatea unui scandal și a autorizat persoana care va publica aceste memorii să facă tăieturile necesare în unele pasajii, să voaleze numele, într'un cuvânt să lucreze cu discreție și prudență.

Se știe că Robert de Montesquieu descendent al lui d'Artagnan, nu se temea de loc să-și facă oricât de mulți dușmani și că a avut duclurii rămase faimoase. Publicarea carnetelor intime este menită să servească memoriei contelui și nu să-i aducă noi dușmani.

Aceste carnetele ale lui Montesquieu, chiar astfel amputate, formează, asemeni editiei incomplete a jurnalului fratilor Goncourt un document unic care va putea să fie totdeauna consultat cu cel mai mare interes de către istoricii și analiștii de moravuri.

Extrasele din cele șapte carnetele intime ale lui Montesquieu (pe cari le dăm mai jos după excelenta revistă franceză „Les Nouvelles Littéraires”) vor ajuta foarte mult la alcătuirea unei „Viați a contelui Robert de Montesquieu” pe care și-o propune domnul Louis Thomas; această carte ar completa într'un mod fericit lucrarea care îi este deja consacrată: „Robert de Montesquieu și Marcel Proust” de ducesa E. de Clermont Tonnerre, născută Grammont.

FRUMUȘETE

O ființă frumoasă nu este niciodată complet goală.

DEFINIȚIE

Una din prietenele mele avea obiceiul să vorbească de „acele persoane cari prin faptul că se înduioșează de ele însuși, sfârșesc prin a concluda că are inimă bună”.

APROPOS

Gustave Moreau mi-a spus într-o zi, jumătate serios, jumătate glumind: „Dacă ar trebui să se dea acestui secol

numele unei persoane, s'ar numi: Se-colul Sarah-ei Bernhardt”.

INTERMEZZO

Bătrâna Furtado Heine, instalându-se la Roquencourt, ceru lui Sardou să vină spre a o vedea, recomandând pentru aceasta amintirea lui Henric Heine. Cum autorul nu răspundea de loc, ea făcu să fie întrebat pentru ce. „Spune, răspunse Sardou, că eu nu-i permit să evocă amintirea unui om ca acela, care și-a lăsat toată familia să moară de foame.

DE VERLANA

Verlaine avea un amuzant și gentil mod de a răspunde femeilor cari li cereau permisiunea de a-l numi: Maitre. „Da, cu singura condiție de a-mă permite și mie să vă numesc: „Maitresse!”

CEARCANE

Trăsăturile de oboșală pe o față inteligentă constituiesc un element de frumusețe.

VILLERS

Villers, după Robin, era întins pe patul său de moarte la Saint-Jean-de-Dieu. El credea mort. Mallarmé și Huysmans intrară. O rază de soare lovi fața autorului lui Axel. El se ridică, strigă: „Malta!” și numai apoi muri. Aceasta a fost al său **Eli Lamma Sabachtani!**

LEST

Neplăcerile noastre, durerile noastre sunt lestul care ne împiedică să mergem prea departe, să urcăm prea sus, în imprudență și orgoliu.

ODIUM

Se poate spune că și ura are oare de goluri. Când dușmanii noștri încețază de a ne mai urî, prietenii noștri îi înlocuiesc.

POEȚI

Pe vremea succesului **Trofeelor**, care agasa pe Leconte de Lisle, eu spusei acestuia: „Ceeace place mai mult publicului este că poate să fie liniștit; autorul nu va mai începe”.

Nu voi uita niciodată surisul bătrânului poet.

Literara

O seama de cuvinte

Teatrul lui Robert de Flers e un furnicar de glume bune.

Dar nu numai în teatru știa de Flers să glumescă. El avea spirit și în oraș și pe stradă și acasă. Și încă din cel mai bun, fiindcă era și cel mai nelucrat.

Așa, unei prea vorbărețe cucoane care nu se mulțumea să-i facă numai vizite neașteptate și să-i trimită scrisori după scrisori, ci mai dizerata pe deasupra și despre religie și Dumnezeu, de Flers îi ripose într-o bună zi:

— Dar, Doamnă eu stau cum nu se poate mai bine cu Dumnezeu. Și de ce n'as sta bine? Dumnezeu nu vine nici odată la mine și nici scrisori nu-mi trimite...

Cărțile, spunea el, sunt prieteni desăvârșiți. Sunt devotați și discreți; ți-ascultă secretele cu bunăvoință și nu le repetă ori ce s'ar întâmpla.

Indulgența lor e mai mult decât creștinească. Un singur lucru nu pot însă suferi ele: Imprunutarca lor. Așa le ofensează așa de mult încât niciodată nu se mai întorc.

Odată asista la căsătoria unor actori cari, era știut, trăiau împreună de mai mulți ani. La eșirca din biserică, Robert de Flers constată:

„Jată ce însemnează modernizarea. Ia Paris, în zilele noastre „generala” are întotdeauna după o serie de reprezentări.

Ilustrul scriitor englez H. G. Wells făcând o vizită în Franța a vorbit la Sorbona. Și pentru că discursurile sale au fost foarte aspre — era vorba de punerea la punct a ideii de democrație — ei au știut să-și entuziasmeze auditorii. Se spune că într-o zi, H. G. Wells, înainte de a ajunge să ție conferința, a fost surprins de-o ploaie torențială. El așezându-se la tribună muiat de tot, și acolo, vorbind, începu așa:

— Aveam intenția de a vă vorbi despre literatura utilitară.

Eu mi-am petrecut o mare parte din viață lucrând la o carte care se intitulează „Anticipații”. Am studiat acolo ce va putea deveni lumea peste zece și mii de ani. Dar într-un moment dat n'am știut să prevăd eșind deosebit, că zece minute mai târziu va fi...

bazar

CAT COSTA IN COLORADO, NASUL UNUI AMERICAN

A. W. Woonholdt, mic comerciant din New-York, a descins acum trei luni la un hotel din Colorado.

Proprietarul hotelului avea o maimușă care circula liberă și era prietenă cu toți locatarii. Pentru d-l A. W. Woonholdt, însă, maimuța n'avea nici un fel de simpatie și i-a demonstrat-o într-o zi mâncându-i o bucăjică de nas.

Pentru asta, comerciantul a acționat în judecată pe hotelier și a cerut despăgubiri 100.000 de dolari.

Tribunalul apreciind că nasul comerciantului n'are nevoie decât de o reparație parțială i-a acordat 10.000 dolari, adică un milion opt sute mii lei.

JAPONEZUL CREȘTE

În anul 1907 s'a ordonat în Japonia o statistică prin care să se constate care este, pe vârste, media înălțimii cetățeanului japonez. De atunci s'au mai făcut alte statistici, din patru în patru ani. Și iată că ultimele două de după război dovedesc că japonezul crește. Adolescenții de 17 ani au crescut față de cei din 1907 cu 2-3 centimetri, iar maturii cu 5-6 centimetri.

Marcele procent însă, de progrese în înălțime, l'au dat femeile. Japoneza de 17 ani e mai mare decât cea din 1907 cu 5 centimetri, iar femeia trecută de 21 ani a crescut față de cea din 'nainte de război cu 6-7 centimetri.

Explicația acestei curiozități stă în introducerea sporturilor în programul școlar. Dintre toate sporturile, cel care a prins mai mult acolo, e un joc de minge adus de misionarii americani.

O DANSATOARE

caricatura zilei

I.A. BAL...

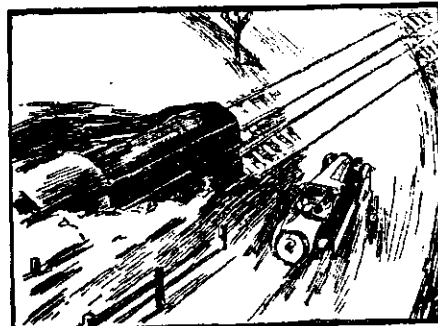
EL: Puico, dă-mi numărul telefonului tău, vreau să-ți vorbesc mâine...

EA: Il găsești în cartea de telefon.

EL: Bine, dar cum te numești?

EA: Și numele meu il găsești tot acolo... (Interesante Blatt)

PRUDENTĂ

EL: Fă-i trenului semn să stea, dragă...

(Life)

DORINȚA

INBOGAȚITUL DE RAZBOI: Nișă, am invitați astă-seară. Ești draguț tu, să ne prepari o orgie?

(Judge)

carti redacte în extrase

CAROLINA DE BRUNSWICK

— Nefericita regină nerecunoscută a Angliei —

Maurice Soulié

Cronica scandalosă a marilor curți europene a înregistrat arar o viață mai zbuciumată și mai nefericită, mai plină de peripeții și de dureri profunde, cum a fost aceea a Carolinei de Brunswick, devenită princesă de Galles în 1795 și apoi regină a Angliei în 1821, având în această înaltă calitate și datorită numai soțului ei regal, cea mai tristă dintre existențe.

Redăm după cartea lui Maurice Soulié, (Payat, 1928), un rezumat al acelei istorii scandalose.

CAROLINA de BRUNSWICK

PRINȚUL UȘURATEC

După cercerea regelui George III și a reginei Charlotta, se jucă la 5 Decembrie 1779 la faimosul teatru Drury Lane din Londra, *Povestea de iarnă* a lui Shakespeare, cu Miss Mary Robinson în rolul Perditei. De o frumusețe englezească dar desăvârșită cu toate acestea, tânăra actriță ridicată în chip miraculos de celebrul comediant Garrick, înflăcăra pe prințul de Galles în mod cu totul uimitor. Dar artista era măritată și-și respecta soțul care o înșela cu cameristele ei, plătindu-le din ceea ce câștiga ca la teatru și deși excesul ei de onestitate o facuse să locuiască cinci luni la închisoare unde soțul ei intrase pentru datorii.

Prințul de Galles n'avea încă 18 ani și semăna unui cheruvim roz, dar cam gros. Unul din guvernorii care-l creșteau, spusese despre el: „va fi sau omul cel mai de nimic, sau primul gentilom al vremii”. Cel dintâi defect al lui până la vârsta aceasta, era minciuna excesivă. Confidențial și prietenul lui, lord Malden, izbucni în câteva săptămâni ceea ce nu izbutiseră colegii ai săi care dădeau târeoale frumoa-

sei artiste: i-o aduse prințului de Galles la un prânz exotic, pe malul Tamisei, unde, sub clar de lună, moștenitorul Angliei putu să-și exprime turburările simțirii lui.

Și după câteva zile, artista primi o cutie încrustată cu diamante în care, sub portretul lui pictat în miniatură, găsi două bucați de hârtie: pe una scria: „Credință până la moarte”, iar pe cealaltă o promisiune de 25 mii de lire sterline plătibile la majoratul prințului.

După ce-și instală amanta împreună cu soțul ei, atât de complasant, într-o casă splendidă, prințul de Galles începu să se „strice”. Ducele de Cumberland îl introduse în școala tuturor bețivilor și a altor vicii, astfel că biata miss Mary, în slăbiciunea ei pentru tânărul viitor rege, se complăcu în a se coborî împreună cu el, fără nici o încercare de a-l reține. Crezându-l îndrăgostit de ea, actrița îi sacrifică teatrul, făcând numai pentru el orice joc, fie chiar inestetic.

Dar prințul o părăsi și abia cu mari sforțări, putu ea să-și obție o parte din cele 25 mii lire sterline.

Prințul se amorzase nebunește de văduva unui ofițer irlandez, lady Fitz-Herbert, de o frumusețe mai coaptă și de o fantezie nordică ce-l fascinase pe moștenitorul Angliei. Dar această lady declarându-se foarte onorată de amorul prințului de Galles, plecă în Olanda și trebuiră numeroși înalți cutieri și amenințarea că tronul Angliei își va pierde în curând moștenitorul din cauza sa, pentru ca lady Fitz-Herbert să se sacrifice, pentru fară. Uimirea ei nu fu de loc mică atunci când vizitând pe prinț care zăcea în pat susținând că a încercat să se sinucidă din cauza ei, înaltul îndrăgostit îi propuse s'o ia de soție. Ea știa bine că un asemenea titlu nu însemna și coroana Angliei, dar consimții și cununia avu loc în secret la 21 Decembrie 1785 în hotelul Park-Lane având ca martori pe unchiul și fratele miresei.

Timp de zece ani această pereche duse o viață de mare bohemă cunoscută în moravurile engleze ale epocii și lumea stia precis care era situația celor doi tovarăși. Dar prințul devenea mai puțin om de nimic decât gentilom. Se îmbăta adesea, cheltuia un milion de lire pe an, cu cai,

vestminte și parfumuri, deși n'avea decât 100 mii lire alocate în buget. Avea și mania de a clădi și realiza niște monstruoziități arhitectonice care-l umplură de datorii. Cunoscu pe toți cămătarii Londrei și trecu apoi canalul pentru credite, în fărde vecine. Printr'un bucătăr al său, om de pac, fondă un tripou, de unde încasa regulat caniota.

Orgiile care le făcea cu amicii săi, cei mai stricați oameni ai epocii, erau prezidate de lady Fitz-Herbert care, însă adesea trebuia să se ascundă pe după mobile. Când n'aveau bani se ducea și ea cu bijuteriile pe la cămătari să procure sumele de care aveau absolută nevoie. La un moment dat, sosind scadența unei datorii de 500 mii lire contractate în Olanda, creditorii reclamară regelui George III, care devenise aproape iresponsabil, dar care găsi totuși mijlocul să-și cheme fiul pe care nu-l putea suferi și avându-l în față era gata să-l sugrume dacă nu interveniau aghiotanții.

— Ești cea mai de pe urmă secătură, îi strigă regele obosit. Dar întâmplarea îi făcu pe prinț să dorească mai grabnică lui snire pe tronul Angliei.

O CASNICIE REA

Mama lui, regina Charlotta, îl inbea și se gândea serios să-l însoare. Ii și alesese pe Maria-Amelia de Mecklenburg-Strelitz, dar regele o voia pe Carolina de Brunswick-Wolfenbittel, fata sorcii lui. Aceasta era mai puțin bogată și frumoasă, dar voința regelui triumfă. Prințul nu o cunoștea, dar îi era perfect indiferent.

Cu lady Fitz-Herbert, soția sa morgantatică, era după atâția ani, în relațiuni reci. O nouă aventură serioasă îl captivase: lady Jersey.

Când se află despre proiectul căsătoriei prințului, lady Fitz-Herbert care era catolică, se duse la Roma și întrebă pe Papa despre valoarea căsătoriei contractate. Ea primi asigurări că era o căsătorie perfect valabilă. Mariajul protestant ce urma să contracteze soțul ei nu era decât o formalitate politică ce nu-i atingea de loc drepturile ei!

Între timp prințul de Galles întrebă

despre căsătoria sa morganatică, jură pe onoarea lui și pe coroana Angliei că nu era înșurat cu lady Fitz-Herbert. Lady Jersey, noua lui iubită, era însă extrem de ambițioasă și de rea. Ii ceru să-i asigure locul de primă damă de onoare și s'o trinită înaintea logodnicei necunoscută, cu gândul de a-i întinde primele ițe încurcate în care nefericita Carolina avea să se sbată toată viața ei.

Prințesa Carolina era o fire copilăroasă și capricioasă. Tatăl ei era aspru. Pentru o mică greșală, la 16 ani, i se interzise accesul la un bal al Curței. Drept răspuns, Carolina pretextă că e suferindă și-i ceru mamei sale să-i aducă un medic, de oarece simțea că va naște. Nu era decât o glumă, dar bătrânul duce veni cu pumnii ridicăți asupra ei și urmarea fu că ea dansă la balul Curții. Nu târziu după aceea, Carolina avu o nouă fantezie : fugi cu un ofițer irlandez. Renumiții husari ai Brunswickului o readuseră după două ore. Aventura aceasta deși făcu înconjurul Europei, nu împiedică să fie cerută de prințul d'Orange, de prințul Prusiei și de prințul Danemarcei. Pe cei dintâi îi refuzase fiindcă nu-i plăceau, iar pe al treilea pentru că se spunea că a fost amantul Mariei Antoaneta.

Când tatăl ei îi comunică cererea în căsătorie a regelui Angliei, ea se opuse violent. Nu-l cunoștea pe prințul de Galles decât din numele rău ce-și făcuse. Dar mama ei o rugă.—tatăl o amenință și Carolina sfârși prin a ceda.

Contele Malinesbury trimis extraordinar al Curței din Londra, ceru și obținu mâna Carolinei pentru prințul George. După două săptămâni logodnica părăsi casa părinților ei, lăsându-se condusă în fața viitorului ei soț care văzând-o o împiedică să-i cadă în genunchi, cum era uzul, o săruti fără să-i spuie un cuvânt și apoi îi întoarse spatele, retrăgându-se într-un colț al salonului, unde ceru un whisky.

Plecă repede, lăsându-și logodnica stupefiată. La primul dîneu de cunoaștere, prințesa Carolina fu din cauza aceasta ca și din cauza lady-ei Jersey pe care nu se putu reține să nu o înțepe destul de tare, extrem de iritată și vorbăreț. Nu plăcu de loc prințului.

Canonica se celebră conform datinelor Curții și Bisericii, dar prințul de Galles era atât de beat, că arhiepiscopul de Canterbury fu rugat să grăbească ceremonia. După unii, prințul ar fi petrecut noaptea nunții pe o canapea. Se spune că lady Jersey ar fi administrat miresei un purgativ și din cauza efectelor lui mirele s'a îndepărtat... În tot cazul, neînțelegera dintre mir și fostă complexă și căsnicia lor n'a modificat, ci dimpotrivă, a sporit conflictul.

Luna de miere, cum se spune, fu petrecută la Windsor mai mult în singurătate de prințesa de Galles de oarece prințul era vecinic absent, fie la lady Jersey, fie cu amicii lui de distrabulare și venea adesea după miezul nopții sau în zorii zilei, beat mort.

Regele care știa câte parale plătește moștenitorul tronului, cerca s'o mângâie pe noră-sa, dar regina a cărei slăbiciune pentru prinț era notorie, nu-i vorbea decât din vârful buzelor. Totuși ea rămase însărcinată. Dar viața soțului ei rămânea străină până și de aceea a copilului lui. Se împăcase cu lady Fitz-Herbert, „adevărată lui soție și iubită” cum îi spunea,

și nu visa decât fericirea divorțului de prințesa Carolina.

După o corespondență acră între ea și soț, pe deoparte și ei doi și rege pe de altă parte, prințesa de Galles se retrase după ce născuse o fiică, Charlotta, într-o vilă din apropierea Londrei unde în curând suportă o „delicată cercetare” ce nu avea alt scop decât să furnizeze ilustrului ei soț pretexte legale pentru divorțul dorit. Ea ducea în locul în care se retrăsese o viață liniștită, dar își apropiase oameni rău priviți de spionii Curții. Și mai ales un băiețel William Austin care îi fu atribuit de calomniatorii ei.

Totuși prințul nu izbuti în planul său : „delicată cercetare” nu dădu nici un re-

PRINȚUL DE GALLES

zultat defavorabil prințesei. În urma acestei întâmplări, drept reparație, prințesa ceu să i se dea o recepție oficială la Windsor, de către rege căruia îi scrisese în acest sens, adăugând că în caz contrar va da în vileag scandaloașa procedură față de ea. Fu satisfăcută și i se oferă ca reședință Kensington, unde ea petrecu anturată de o plăcută societate din care nu lipsiră lord Byron și Walter Scott care scrisese despre ea rânduri pline de entuziasm. Și totuși prințesa se simțea nenorocită, își preșimțea probabil destinul.

Prințul de Galles nu desarmase de loc. Marchiza de Hartford care izbutise să-l despartă de lady Fitz-Herbert, intră și ea în linie contra prințesei. Regina primi rău pe mama prințesei, iar pe nora-sa o ținu în picioare și când aceasta întrebă de rege, îi răspunse :

— Regele e foarte bine și nu dorește să vă vadă.

În 1915 regele fu declarat nebun și prințul de Galles deveni Regent, având în această calitate dreptul de a dispune de felul de viață a membrilor familiei regale. În virtutea acestui drept el interzise prințesei Carolina, soției sale, orice întâlnire cu el, fie în public, fie în particular. Prin-

țesa adresă un referat Camerei Comunelor, simțind că devine populară în Anglia, din cauza impopularității soțului și a umilirilor la care era supusă.

Aflând că la teatrul Covent-garden se dă o reprezentație pe gală în prezența regelui Prusiei, a împăratului Alexandru și a ducelui de Wellington, eroul dela Waterloo, prințesa reținu loja din fața lojei regale și foarte decolată, apără spre stupefacția generală. Prințul, făcând mină bună, o salută, ea-i răspunse, dar publicului și în special opoziția, fu de partea soției maltratate. La ieșirea din teatru, mulțimea urlă : — George, unde ți-e soția ? și se îndemna să pună foc reședinței lui de la Carlton-House. Și spre umirea înalților oaspeți, trăsura prințesei fu deshămată și trasă de public până la Kensington, în strigăte de : „Trăiască nevinovăția ! Dumnezeu să salveze pe prințesă !”

Prințul făcu o congestie. A doua zi, pe când lordul Castlereagh îi vorbea de triumful dela Waterloo, el îi strigă :

— La dracu, Waterloo cu Wellington cu tot, ce doresc eu e să mă scăpați de prințesa de Galles”.

Pe toți înalții oaspeți îi determina s'o ocolească, toate calomniile și injuriile cele mai ordinare porneau dela prinț împotri-va ei ; doar doar o va face să părăsească Anglia. Ca o culme, i se răpi copila sub pretextul de a o educa după uz.

Într-o zi, trecând prin Hyde-Park, cupeul mamei întâlni pe al fiicei sale care dintr'o săritură se smulse din ghiarele paznicilor și alergă în brațele mamei sale. Mulțimea se adună îndată și-i strigă fetiței : „Nu-ți abandona mama, prințeso !”

La 16 ani tatăl ei încercă s'o mărite, dar fetița refuză categoric, după ce consimțise, pentru simplul motiv că din fruntea listei invitaț lor numele mamei sale scris de mâna ei, fusese șters. Totuși, după multe constrângeri, ea se mărită cu prințul Leopold de Saxa-Coburg, care fu mai târziu rege al Belgiei. Mica Charlotta fu fericită, dar muri curând la nașterea unei fetițe, în chinuri atroce, iar medicul ei vănovat, se sinucise.

CALATORIA SENTIMENTALA

Abia după căsătoria fiicei sale, prințesa de Galles părăsi Anglia, sătulă de neîntrerupta bătaie scandaloașă dintre ea și soțul ei regent. Cu o suită aleasă, ea cutreeră Germania, Elveția și Italia, oprindu-se la Neapole, unde regele Murat o primi foarte amical. Dădu baluri fastuoase și după o lungă ședere, plecă la Milano și Parma, unde întâlni însă din nou spioni de ai soțului ei, care căutau cu orice preț motivele de divorț de atâta vreme dorite de Regent.

La Genova flota engleză îi dădu onorurile cuvenite, dar prințesa oarecum îmbătată de Italia și de libertățile de care se bucura de acum în plin, și cum fivea ei se preta la multe excentricități, aparițiile ei în echipagii și toalete originale pe străzile Genevei, precum și viața ei intimă, începură să preocupe opinia publică. Cronica scandaloașă înregistrează favorurile de care se bucura un anume Pergami ridicat de prințesă dela rangul de curier și de fost pușcăriaș, la acela de șambelan, de baron, de conte, de cavalier de Malta, etc.

Nedespărțiți de contesă era copilul William Austin care-i fusese atribuit când cu „delicată cercetare” și Pergami, care, pentru toată lumea era favoritul prin-

cese. Cu ei și cu singurii doi prieteni englezi, doctorul și un ofițer de marină, care-i rămăseră credincioși din toată suita engleză, prințesa de Galles, călători apoi în Sicilia, în Palestina, Siria și Mesopotamia. La Erusalim fondă Ordinul Sf. Carolina al cărei mare maestru fu numit Pergami. Vizită Grecia și apoi reveni la Napoli și Genova unde avu din nou să lupte cu spionii care neîncrezător încercau să pătrundă în intimitatea ei spre a culege probele necesare pentru divorț.

Când află de moartea neașteptată a fii-

ofertă de bani și o amenințare cu divorțul prin scandal public. Ea însă era foarte hotărâtă să lupte cu rivalul ei soț. Guvernul speriat de proporțiile ce putea să ia scandalul public și de preferințele exprimate de opinia publică față de regina de atâtea ori jignită de cel mai impopular dintre moștenitorii tronului Angliei, încercară să domolească pe rege. Dar el amenință să găsească un alt guvern să-și satisfacă dorința, sau altminteri va părăsi Anglia.

Intrând în Londra, regina o găsi ilumi-

dească adulterul reginei. Camera Lorzilor renunță la punctele esențiale ale procesului.

Totuș regele dădu ordin și amenință. Atunci lorzii votară 108 pentru, 99 contra, dar bill-ul acuzator nu fu trimis Camerei Comunelor, care l-ar fi respins dintr'odată.

Londra se ilumina din nou, mulțimea aclamă pe regina martiră, vitrinele instituțiilor ostile fură sparte, provincia se mișca, năvile în porturi se iluminară toată noaptea, și nu ar fi depins decât de un gest al Reginei ca revoluția să izbucnească.

Regina Carolina era însă învinsă și obosită. Ultima ei încercare fu aceea de a lua parte la încoronare, dar oprită cu forța, mângâie un timp speranța de a se încorona separat. Ceru însă ca numele ei să fie pomenit la liturghie cu al familiei regale și refuză o dotație de 50 mii lire sterline.

Curând după aceea regina se îmbolnăvi grav. Rănile adânci ce-i produsese regalul ei soț în tot timpul vieții lor despărțite și întresfășiate, o apropiară de mormânt. În curând se stinse împăcată.

Dorința ei de a fi înmormântată la Brunswick fu respectată cu plăcere de rege. Dar cortegiul fu îndrumat pe departe de Londra. Poporul însă puse atâtea piedici pe acea cale, încât cortegiul trebui să treacă prin mijlocul Londrei, unde i se făcu o ultimă manifestație grandioasă și sângeroasă. Poporul striga: Regina a fost asasinată! Pe sicriul ei puseră o placă: Reginei ultragiata a Angliei!

În Brunswick sicriul ei fu dus tot drumul de cetățeni, între sălciile pletoase pe care atârnavă lampioane albastre. O sută de fete îmbrăcate în alb aruncară flori pe sicriul care fu închis în cavoul familiei sale.

Și regina care luptase cu ultimele ei puteri să fie recunoscută regină, în sfârșit se odihni.

REGINA LA PROCES

cei sale, princessa avu o criză puternică. Nu mult după aceea muri și regele George III și când ea află vestea, era regină a Angliei. În această nouă calitate ea scrisă lordului Castlereagh cerându-i să ordone ambasadelor să-i dea onorurile regale ce i se cuveneau. Dar nimeni nu se deranjă și din această cauză toate reprezentanțele engleze și străine pe unde trecea regina Carolina rămăneau în necunoștință de cauză, tratând-o simplu în princesă de Galles ostracizată.

De aceea se hotărî să se întoarcă în Anglia și să lupte pentru ca drepturile ei să fie respectate. Nu i se vizară însă pașapoartele și trebui să străbată tot lungul drum până la Douvres cu caii ce-i putea găsi la muncă pe ogoare iar canalul îl trecu pe un pachetbot de curse, ca toată lumea.

Londra era însă emoționată de sosirea reginei persecutate. Regele îi trimise o

nată în cinstea ei și mulțimea o ovaționa prelung, și strigătele „Trăiască Regina“, „jos tiranul“ nu conteniră până târziu.

Mesagiul Regelui către Camera Lorzilor fu urmat de al Reginei către Camera Comunelor, care găsi prilej să deslănțue curentul opoziționist și de opinie publică.

Dar procesul reginei fu repede sorocit și cu toate nemulțumirile populare și cu tot curentul formidabil pentru regină primele ședințe avură loc. Martorii mincinoși se perindară prin Camera Lorzilor unde regina îndoliată și indignată trebuia să asculte calomniile cu o răbdare de martiră. Mulțimile înfruntau patrulele răspândite pe străzi, până și lordul Wellington fu într'o zi flucrat, pe când eșea dela proces, dar actul de acuzare și martorii mincinoși nu izbutiră să dove-

